

CHAPTER V

HALACHIC APPLICATIONS OF TINOKOS SHENISHBU IN OUR TIME

In the previous chapter, we cited the position of many *poskim* who stated that under extenuating circumstances, the status of *tinokos shenishbu* can be applied to contemporary non-observant Jews. The implication is that many of the lenient rulings that affect how we relate to non-observant Jews cannot be applied indiscriminately. Rather, to determine whether a situation qualifies for special consideration, it must be evaluated by rabbinic leadership.¹

In a *kiruv* situation, the *poskim* are more lenient, as we will see below. *Kiruv* situations require different standards for many halachic issues.² Moreover, there is an understanding that in many cases, imposing sanctions upon such people (e.g., telling them that they cannot have the honor to be counted toward the minyan until they are observant) is totally counterproductive in our generation.³

1 הליכות שלמה (הלכות פסח עמודים שכו ושכז):

"והדבר מסודר למורי ההוראה להורות בכל נידון לפי ענינו".

וכבר ראינו שעצם הדיון אם לחשוב חילונים של זמננו כתינוקות שנשבו תלוי בעיני כל פוסק ופוסק לפי ראות עיניו. שו"ת רדב"ז (חלק א סימן קפז) וחזון איש (יורה דעה סימן א אות 1) ובשו"ת ודברת במ (סימן רסה).

2 הליכות שלמה (הלכות פסח עמודים שכו ושכז):

"וגם ידוע שבדרך זו של אירוחם לסעודות שבת ויום טוב מתקרבים רבים מהם לחיי תורה ומצוות ושבים לאבינו שבשמים, יש למצוא צדדי היתר לכך...ויש גם לצרף בנדון דידן מה שכתב בשו"ת מלמד להועיל (סימן כט) בשם הרבה גדולי עולם להקל במחללי שבת שבזמננו עיין שם, ובפרט בנדון דידן כשהדבר נעשה למטרה קדושה זו של קרובם לתורה ויראת שמים".

3 כתבי הגרי"א הענקין (כרך שני, ספר תשובות איברא סימן ב) ושו"ת גבורות אליהן (סימן לח):

A. PARTICIPATION IN PUBLIC PRAYER

1. *Minyan*

Communal prayer requires the presence of a minyan. A minyan consists of at least ten male adult Jews.⁴ Ideally, these ten Jews should be Torah observant.⁵ There is a question as to whether non-observant Jews may be counted toward a minyan under extenuating circumstances.

The *Shulchan Aruch* states that a “sinner” may be counted as part of a minyan.⁶ Some *poskim* justify this by noting that the source for the requirement of a minyan is learned from the verse that refers to the ten spies who sinned by reporting a damaging account of the Land of Canaan.⁷ Some authorities reject this comparison.⁸ The *Netziv* presents

-
- “ובדורנו שהכתות ריפארמער למיניהם פורשים רשת על כל יהודי לצודו בהרמס, יותר יש להוור שלא להרחיקם ודינים אותם כאנוסים.”
- ברכות (דף כא ע"ב) ושולחן ערוך (אורח חיים סימן נה סעיפים א וט). 4
- מכתב מהרב שלמה זלמן אויערבאך (הובא במבקשי תורה כרך ג קובץ טו): 5
- “רבו מאד הסוכרים שאין לצרף מחלל שבת בפרהסיא וכן פירש גם המשנה ברורה, אולם במקום הצורך יש לסמוך על אלה שכתבו שבזמננו שהפרוץ מרובה על העומד הרי הם כתינוקות שנשבו לבין הגויים ואפילו הם יודעים מעט מכל מקום קל הדבר בעיניהם והם טועים לחשוב שזה לא כל כך נורא, ולכן בשעת הדחק יש להקל אמנם אם אפשר להתפלל במקום שיש מניין אנשים כשרים ברור שזה עדיף, אלא שיש להשתדל שלא לגרום צער ועלבון לאנשים וכל שכן שלא לגרום להם התרחקות חס ושילום מהדת.”
- ושו"ת מהר"י אסאד (אורח חיים סימן כו) התיר לצרף מחללי שבת למניין לכתחילה דאף על פי שחטא ישראל הוא וקרין ביה ונקדשתי בתוך בני ישראל.
- שולחן ערוך (אורח חיים סימן נה סעיף יא): 6
- “עברין שעבר על גזירת הציבור או שעבר עבירה אם לא נידוהו נמנה למנין עשרה.”
- רמ"א (יורה דעה סימן שלד סעיף ב):
- “אבל אם לא נדוהו בפירוש, אף על גב שהוא עברין או שעבר על גזירת הצבור, מצרפין אותו למנין עשרה להתפלל עמו.”
- מקור הדברים בספר המנהיג (סימן עט) שכתב:
- “ואדם שהוא עברין... חייב בכל המצוות דכתיב בעכ"ל חטא ישראל” – אף על פי שחטא ישראל הוא.”
- שו"ת ריב"ש (סימן קעב):
- “מי שעבר עבירה ולא נתגדה, לא מצינו שלא יצטרף לעשרה.”
- כן כתב בשו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק א סימן כג, וחלק ב סימן יט, וחלק ג סימן יד) ואף על פי שכתבנו למעלה שבעל האגרות משה יותר מחמיר בגדר של תינוקות שנשבו הנוגע לזמננו, מכל מקום כתב סברא זו להתיר הצטרפות מחללי שבת למנין בשעת הדחק. 7
- וכן משמע מדברי הגאון רב זלמן (שולחן ערוך הרב סימן נה סעיף י) דכתיב בעכ"ל חטא ישראל. אף על פי שחטא ישראל הוא ובקדושתיה קאי.
- ובחלקת יעקב (אורח חיים סימן כו) מדויק ככה מהמשנה ברורה (סימן קצט ביאור הלכה ד"ה עם).
- שו"ת אור לציון (חלק ב פרק כ סעיף כ בהג"ח): 8
- “ואף שבשו"ת אגרות משה חלק א סימן כג כתב דמחלל שבת מצטרף למנין לענין קדיש וקדושה, והוכיח מהמרגלים שהיו גרועים ממחללי שבת, שהיו כופרים, על פי דברי הגמרא בערבין דף טו ע"א עיין שם. לעניות דעתי אין ראיות ראייה, דלא הוזכר

another explanation for this leniency. He notes that since we even accept sacrifices from such a sinner, certainly, we should allow him to be a part of our minyan.⁹ In fact, from the *ketores*, we derive that a communal fast, where we pray without the participation of evildoers, is not considered a fast.¹⁰ Chazal teach that just as a foul-smelling spice must be included among the other spices of the *ketores*, so too, Hashem demands the involvement of the sinners in our communal prayers. However, we cannot deduce from here that sinners may be counted toward the initial ten people to effectuate a minyan.¹¹

When considering who may be counted toward a minyan, it is important that we include only those Jews who still identify with the Jewish community.¹² In this vein, the *Pri Megadim*,¹³ *Mishnah Berurah*,¹⁴ and others¹⁵ argue that a flagrant Shabbos desecrator cannot be included in

-
- שם להדיא דהוּו ככופרים, ויש ראייה לאסור מלשון הרמב"ם בהלכות עירובין פרק ב הלכה טז, שכתב וזה לשונו, ישראל שהוא מחלל שבת בפרהסיא או שהוא עובד עכו"ם, הרי הוא כעכו"ם לכל דבריו. משמע לכל דבריו ממש".
 שו"ת משיב דבר (סימן ט): 9
- "הרי מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדאיתא בחולין דף ה' ע"א וכדי שיחזרו בתשובה ומה כל שכן בתפילה הקלה".
 כריתות (דף ו' ע"ב): 10
- "א"ר חנא בר בונא א"ר שמעון חסידא כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קטרת אביי אמר מהכא ואגודתו על ארץ יסדה".
 מנחות (דף כז ע"א):
- "ד' מינין שבלולב ב' מהם עושין פירות וב' מהם אין עושין פירות. העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין ושאין עושין פירות יהיו זקוקין לעושין פירות ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהיו כולן באגודה אחת. וכן ישראל בהרצאה".
 ופירש רש"י (ד"ה בהרצאה):
 "כשהן מתעניין אין נענין עד שיהי כולן באגודה אחת".
 מהרש"א (כריתות דף ו' ע"ב): 11
- "דהיינו שהפושע אינו פורש מן הצבור וזה שדקדק לומר ומנאה הכתוב וכו' ולא קאמר ומקטירו עמהם אלא דרוצה לומר שהוא נמנה עמהם בתעניתם ואינו פורש מהם".
 והביא אותו השערי תשובה (אורח חיים סימן צ סעיף קטן ב) ועוד פוסקים כמוהו.
- עיין הערה הקודמת. לפי עניית דעתי שטן הסתם, עצם הדבר שהוא בא לכינס או למנין [או לשיעור ונשאר למנין] וכו' מעיד שהוא רוצה להיות חלק מן העם.
 פרי מגדים (אורח חיים סימן נה אשל אברהם סעיף קטן ד): 12
- "מומר לעבודה זרה וחילול שבת, או להכעיס בדבר אחד, הרי הוא כעכו"ם ואין מצטרף".
 משנה ברורה (סימן נה סעיף קטן מו): 13
- "כתב הפרי מגדים דוקא עבירה שעבר לתיאבון אבל... לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם ואינו מצטרף".
 שו"ת משיב דבר (סימן ט): 14
- "אך על דבר להצטרף עם המכונים בשם בית יעקב והמה מחללים את השבת בפרהסיא חלילה להתחבר עמהם בשום דבר השייך לעבודת ה' ואף על גב דמבואר בשולחן ערוך (סימן נה סעיף יא) עברין וכו' או שעבר עבירה וכו' נמנה למנין עשרה אבל

a minyan for prayer. The same is true of someone who refuses to wear *tefillin*.¹⁶ Similarly, the same criteria apply when determining who can be counted toward a minyan for the reading of the Torah.¹⁷

A further invalidating factor is the principle that someone who does not believe in a particular mitzvah cannot be discharged from his obligation in that mitzvah.¹⁸ Thus, if an irreligious Jew does not believe in the power of prayer, he may not be counted as a part of the minyan.¹⁹ However, according to Rav Moshe Feinstein, even if one is stringent on the issue of whether contemporary non-affiliated Jews count toward a minyan, one would be lenient with respect to them making up the minyan for the purposes of saying *Kaddish* and other matters of sanctity. Furthermore, Rav Feinstein maintains that one can repeat the *Shemoneh Esreh*, etc., on behalf of such nonbelievers, thereby enabling them to fulfill their obligation to pray since they are obligated to pray but do not know how to do so. However, a prayer that does not involve ten Jewish believers is not granted the elevated status of communal prayer.²⁰

-
- זה אינו אלא מומר לדבר אחד שאף על גב דכתוב זבח רשעים תועבה מכל מקום הרי מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדאיתא בחולין (דף ה ע"א) וכדי שיחזרו בתשובה ומוכל שכן בתפלה הקלה אבל המודה באלילים והמחלל שבת בפרהסיא שאין מקבלין מומנו קרבן משום שמוחזק הוא שלא ישוב עוד אם כן גם תפלתו תועבה אם כן האין אפשר להצטרף עמו, והרי במקום שתפלתו תועבה אפילו בדיעבד לא יצא ידי תפלה".
- 16 שו"ת רבבות אפרים (חלק ד סימן מד סעיף קטן לג):
 "ואם מותר לצרף למנין עשרה אנשים שאין מניחים תפילין עיין שו"ת פרי השדה (חלק ג סימן ג) ושו"ת זכרון יהודה (אורח חיים סימן סה) שאסור לצרפם למנין עשרה".
- 17 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק א סימן כג):
 "כי גם קריאת התורה שבעיני עשרה משמע במגילה שם שהוא מדין דבר שבקדושה לא יהיה בפחות מעשרה".
- 18 וכגון בעירוב.
 עירובין (דף סא ע"ב):
 "מי שאינו מודה בעירוב – הרי זה אוסר עליו".
- 19 מנחת אשר (תלמוד תורה סימן יב):
 "אך מכל מקום נראה ברור... כופר בעיקר אין ברכתו ברכה ואין לענות אחריו אמן וכמו שכתוב באגרות משה (אורח חיים חלק ג סימן יב וסימן כא ובחלק ב סימן ג) וכן כתב הרמב"ם בשו"ת פאר הדור (סימן עא) דאין לצרף קראים למנין שאינם מודים בדברי חז"ל. ועיין תשב"ץ (חלק ג סוף סימן שט) 'ומי שאינו רוצה לקיים מצות תפילה רשע הוא ופסול לעדות ואינו עולה למנין עשרה'. ובשו"ת רב פעלים (חלק ב סימן יא) כתב דמיירי כמי שמבטל במצות תפילה ואינו מודה בה עיין שם ועיין עוד בשו"ת משיב דבר לנצי"ב (חלק א סימן ט) לגבי "כת בני יעקב" שהם מחללים שבת בפרהסיא שאין להתחבר בהם בשום דבר השייך לעבודת ה' עיין שם. וכוה בוודאי אין להקל".
- ומקור הדברים נמצא ברמב"ם (שו"ת פאר הדור סימן רסה):
 "אסור להשלים להם [לקראים] מנין... משום שאינו מודים בחיוב זה".
- 20 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק א סימן כג):

Other *poskim* contend that such a person may not be counted as part of a minyan for any matters of sanctity.²¹

In all these cases, he should be welcomed into the shul, even if he is not going to be counted toward the minyan.²²

Rav Yosef Eliyahu Henkin makes a distinction between observant communities and sparsely-observant communities. In the former, we should distance those who presumably grew up observant and now are no longer observant, by excommunicating them and not counting them as part of a minyan.²³ However, the approach to interacting with non-observant Jews out of town should be to count them as part of the minyan with the hope that their participation in shul may lead to their return to Judaism.²⁴ (Rav Henkin qualifies this by saying that one who is negatively affecting other congregants certainly must be rejected.)²⁵

All authorities agree that it is not ideal to count non-observant Jews toward a minyan. For example, although Rav Shlomo Zalman Auerbach defined secular Jews of today as *tinokos shenishbu*, he still wrote that it is improper to allow them to be counted toward a minyan.²⁶ Rav

-
- 21 "נשאאלתי... אם יש בשעת הדחק לצרף מחללי שבתות לעשרה, והשבתי דלמנהגנו שאף בשביל יחיד פורסין על שמע ואומרין קדושה... יש לצרפם... אבל מעלת תפלה בצבור מסתבר שלא יחשב".
שו"ת רב פעלים (חלק ג אורח חיים סימן יב):
- 22 "ועל כן אדם זה שאתה שואל עליו כיון דמחלל שבת בפרהסייא אין לצרפו לעשרה לקדיש וקדושה וכיוצא אלא יהיו עשרה אנשים כשרים מבלעדו ודבר זה אינו ניכר ונרגש אצלו כדי שיהיה שואה ואיבה או חשישה דשמוא פקר טפי כי הצירוף הוא נעשה בבית הכנסת דשכיחי רבים, ואתם תשתדלו בצנעה שימצא אצלכם עשרה אנשים כשרים בלעדי הפסולים ובנקל תוכלו למצוא כן".
וכן דעת הרב יוסף שלום אלישיב כמו שהובא דעתו בספר שובה אלי (עמוד מט).
אגרת השמוד להרמב"ם:
- 23 "וגם כן אינו ראוי להרחיק מחללי שבת ולמאוס אותם, אלא לקרבם ולזרזם בעשיית המצוות. וכבר פירשו אבותינו, שהפושע אם פשע ברצונו, כשיבוא לבית הכנסת להתפלל מקבלים אותו ואין נוהגים בו מנהג בזיון".
כתבי הגרי"א הענקין (כרך שני, ספר תשובות איברא סימן ב):
- 24 "בודאי במקום יהודים כשרים, אם יחיד פורק עול וסר מהדרך מענישין אותו ואפילו מחרימין על דעת קהל, וכיון שהוכרו אין מצרפין אותו לדבר שבקדושה".
כתבי הגרי"א הענקין (כרך שני ספר תשובות איברא סימן ב):
- 25 "ובדורנו שהכתות ריפארמער למיניהם פורשים רשת על כל יהודי לצודו בחרמם, יותר יש להזהר שלא להרחיקם ודנים אותם כאנוסים... אבל במקומות שרבו החוטאים ואנו צריכים כל יהודי הבא לבית הכנסת להתפלל אין בודקין אחריו ומצרפין אותו, והרבה חורין למוטב".
כתבי הגרי"א הענקין (שם):
- 26 "ורק באם הוא מקלקל רבים בבית הכנסת ומסית בודאי שיש להרחיקו".
שו"ת מנחת שלמה (חלק ב מהדורה קמא סימן ד אות י) ונדפס גם בשו"ת רבנות אפרים (חלק ז סימן תב).

Shlomo Zalman Auerbach only permitted counting such a Jew for the purposes of a minyan under extenuating circumstances where failure to include him as part of the minyan would generate quarreling in the synagogue.²⁷ This is the approach of most authorities.²⁸ Rav Elyashiv permitted counting him in a minyan in order to justify saying *Kaddish* and *Borchu*.²⁹ Some *poskim* only permit counting non-observant Jews when they qualify as unquestionable, *bona fide tinokos shenishbu*.³⁰ Other *poskim* adopt a more stringent approach and do not permit counting a secular Jew as part of a minyan under almost any circumstances.³¹ In any case, there is more room to be lenient about counting him for a minyan for *Ma'ariv*.³²

Many *poskim* rule that intermarried Jews should not be counted in a minyan as a means of conveying a message of intolerance toward intermarriage.³³ However, the skyrocketing intermarriage rate has brought some *poskim* to draw the conclusion that this is no longer the correct approach to take.

- 27 במכתב של כתב יד (הובא במבכשי תורה כרך ג קובץ טו).
- 28 שו"ת מלמד להועיל (חלק א סימן כט) וילקוט יוסף (חלק א עמוד צג) ועוד הרבה.
- 29 שו"ת אבני ישפה (חלק ב ג, ג) ואשרי האישי (אורח חיים חלק א סימן יג סעיף ו).
- 30 שו"ת תשובות והנהגות (חלק ד סימן לב):
- "אודות שאלתו לצרף למנין בחורים תמימים מרוסיה, ששוהים במוסד שומרי מצוות, שלא התחנכו לחיי דת, ויש מהם כשנמסדים למוסד עדיין מופקרים, ואי אפשר למצוא שמה מנין שומרי שבת, נראה שאין לדחותם מלצרפם למנין, שדינם כתינוק שנשבה, ואף שבתנוק שנשבה בעלמא דעתי להחמיר, וגם קשה להבחין אם הוא באמת אנוס כתינוק שנשבה, מכל מקום בנידון דידן שמפורסם מצב יהדות רוסיה שאנוסים הם ואלה הבהורים בדרך לתשובה המה, אין לדחותם ומותר לצרפם".
- 31 שו"ת מנחת יצחק (חלק ו סימן ט):
- "הנה אין ביכלתי לומר בזה, הלכה פסוקה לקולא".
- 32 ילקוט יוסף (הלכות כיבוד אב ואם עמוד 361).
- 33 שו"ת שרדאי אש (חלק ב סימן ו):
- "ולכן בנושא נכרית, שבודאי מחוייבין על פי דין לנדותו משום מוגדר מילתא ולכן יש לו דין מנודה ואסור לצרפו לעשרה".
- שו"ת מנחת יצחק (חלק ג סימן סד):
- "ואסור לקראו לספר תורה, וממילא הוא הדין דאין לצרפו לעשרה, דהתחיל ביה וגם מוכח מדבריו דמחלל שבת עוד גרוע מזה, מעיקרא דדינא, אבל שפיר צדקו דברי כ"מ, דכל הטעמים שעליהם סומכים המקילים, משום דנחשב קצת כתינוק שנשבה וכיוצא בזה, לא שייך לענין נשואי נכרית, דאין רוב ישראל נכשלים בזה, ומחוייבים לעמוד בפרץ בכל האפשרות, ועיין גם בתשובות זכרון יהודה (אורח חיים סימן מה), שכתב לאסור לקרות לתורה את מי שדר עם נכרית".
- שו"ת תשובות והנהגות (חלק א סימן קיג):
- "להתחבר עם הבועל נכרית שאין לך עון כמוהו וממבואר בלשון הרמב"ם פרק יב דאיסורי ביאה (הלכה ו) שהבועל נכרית כאלו נתחתן לעבודה זרה שנאמר ובעל בת אל נכר ונקרא מחלל קדש ה' ודבר זה גורם להדבק בעכו"ם ולשוב מאחרי ה' ולמעול בו, עיין שם. וחייב נדוי להרחיקו מבית ישראל ואין לצרפו למנין".

Nevertheless, it is important to note that at least six members of the minyan have to be actively praying.³⁴ In the case of *Minchah*, where there is a concern that there will not be enough active participants in the prayers, one can still begin immediately with the *Shemoneh Esreh* aloud, including *Kedushah*, until the end of the third *berachah*.³⁵ When a secular Jew says *Kaddish*, it would be ideal for someone to say *Kaddish* along with him.³⁶

There is another principle that affects these laws. A person is excluded from the benefits of any mitzvah that he does not believe in. So, for example, a person who contends that Yom Kippur does not provide atonement, does not, according to one opinion, attain atonement through Yom Kippur.³⁷ It follows then that a man must believe in the concept of prayer to Hashem in order to be counted as a part

34 כתבתי כן בגלל שהמשנה ברורה (סימן סט סעיף קטן ח) כותב שאם יש ששה שלא התפללו תפלת מנחה ועוד ארבעה שכבר התפללו הם יכולים להתפלל גם תפילה בלחש אבל פחות משה יכולים לעשות רק פריסה על שמע—היינו להתחיל מיד עם שלושת הברכות הראשונות בקול רם. ומכל מקום מי שפורס על שמע נחשב אצלו שהתפלל תפילה בציבור ודלא כמו שכתוב בעל האגרות משה (אורח חיים חלק א סימן כג, וחלק ב סימן יט, וחלק ג סימן יד) שששה מועילים רק לדבר שבקדושה ולא ליחשב לצאת לידי תפילה בציבור. כנ"ל אבל יש אומרים שכוונת המשנה ברורה היה רק להגיד קדיש וקדושה בששה ולא יותר. ולא נראה לי שהרי אפילו בפחות משה שכבר התפללו מותר לפרוס על שמע לפי המשנה ברורה ובששה ויותר שלא התפללו מותר להתפלל אפילו תפילה בלחש.

משנה ברורה (סימן סט סעיף קטן ח):

"עייין בהג"ה בסמוך שמיסים כל התפלה גם כן ועייין לעיל בסעיף קטן א דדעת הרדב"ז דאין לנהוג דין עובר לפני התיבה אלא אם כן יש בהם על כל פנים אחד שלא התפלל עדיין וכתב המגן אברהם מיהו נראה לי דאם אין שם ששה שלא התפללו לא יתפלל השליח ציבור בלחש רק יתחיל מיד בקול רם דהא עיקר הכונה בהחזרה בזה הוא רק משום קדושה ויאמר הג' ראשונות בקול רם והשאר בלחש אבל כשיש רוב מנין הם כמו צבור גמור".

35 עייין בהערה הקודמת. ועייין היטב בשו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק א סימן כג).

36 שו"ת רב פעלים (חלק ג אורח חיים סימן יב):

"ומה ששאלתם אם אלו הפסולים שאין מצטרפין לעשרה רוצים לומר קדיש מהו ואם עונין הציבור אחריהם אמן, תשובה, אין יכולים לומר קדיש להוציא הציבור י"ח אמנם משום שנאה ואיבה ומחלוקת אל תמנעו אותם מלומר קדיש, ואל תאמרו להם אין בקדישים שלכם תועלת, אלא תניחום לומר קדיש, ורק החזן גם כן יאמר קדיש עמהם כדי להוציא הציבור י"ח, ונמצא הציבור יוצאין י"ח בקדיש החזן ועונין אמן על קדיש החזן והם אינם מרגישים בזה כדי שיוולד מזה שנאה, יען כי תהיו נוהגים כן כל ימות השנה החזן יאמר קדיש עם אותם האומרים קדיש אף על פי שהם כשרים כדי שבעת שידמנו מאלו הפסולים אינו ניכר הדבר באמירת החזן כיון דדרכו תמיד לומר קדיש".

וכמו כן בילקוט יוסף (חלק א עמוד צג).

37 כריתות (דף ז ע"א):

"עבר עליו יום הכפורים ליתיה לחטאת דקא כפר ליה רבי יוחנן אמר במבעט דקאמר אין יום הכפורים מכפר דאי הדר ביה בתר יום הכפורים בעי לאיתויי אשם תלוי וריש לקיש סבר במבעט נמי מכפר עליה יום הכפורים".

ועייין בחולין (דף קלב ע"ב) דכל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה.

of the minyan.³⁸ Some authorities say that this rule disqualifies non-observant Jews in our day.³⁹

However, one can presume that if a Jew is praying, he fulfills this criterion. Moreover, by showing up to the minyan, he is showing that he actively wants to be a part of the community of the Jewish People.⁴⁰

2. *Shaliach Tzibbur*

The *shaliach tzibbur* serves as the agent of the congregation. As such, it is necessary for him to be fitting to represent the community.⁴¹

Based on this, many *poskim* forbid having a non-observant Jew serve as a *shaliach tzibbur*.⁴² In fact, some *poskim* wonder whether it is necessary to remove a *shaliach tzibbur* in middle of *chazaras hashatz* if it then becomes known that he is married to a non-Jew.⁴³

In any case, it is preferable to pray in a minyan whose *shaliach tzibbur* is a *mumar* than to pray by oneself unless praying there

38 דעת הרב שלמה זלמן אויערבאך מובא על ידי הרב אביגדור נבנצל בקובץ מבקשי תורה (סיון תשנ"ה כרך ג קובץ טו עמוד רמה). שם כתב שכדי לצרף יהודי שלא שומר מצוות למנין צריך שהוא יאמין בבורא עולם ומבין ענין התפילה [אף שאינו מתפלל בכל יום]. וכן כתב בנוגע לזימון לברכת המזון.

39 ספר עובדות והנהגות לבית בריסק (חלק ד עמוד קה):

"וענה לי רבי רפאל [סלובייצ'ק] זצ"ל [שלפי אביו הגרי"ן]: אדם שמוכן לבוא ולהשלים מנין ולהתפלל, מן הסתם אינו אפיקורס".

40 ובניגוד למנוחה שאינו מצטרף למנין.

41 ספר המנהיג (סימן עט):

"אבל אם נדחה מאצלם אינו מצטרף לעשרה ולא לכל דבר שבקדושה שאם מצטרף מה הועיל בתקנתם שהבדילוהו מאגודתן".

42 שולחן ערוך (אורח חיים סימן נג סעיף ד):

"שליח ציבור צריך שיהיה הגון ואיזהו הגון שיהא ריקן מעבירות ושלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו ושיהיה עניו ומרוצה לעם".

43 שו"ת זכרון יהודה [גרינוואלד] (סימן ו):

"על דבר אשר שאלתם אודות מי שרוצה לירד לפני התיבה בהיותו אבל לא עליו, והוא ממחללי שבתות וכו' ועוד שאר עבירות וכו'... והנה המחלל שבת אין לך בעל עבירה יותר מזה וכו' ואסור לירד לנוכר לעיל לפני התיבה כלל וכלל".

44 חשוקי חמד (שבת דף קטז ע"א):

"לכן בנושא נכרית, שבוודאי מחוייבין על פי דין לנדונו משום מיגדר מילתא לכן יש לו דין מנודה ואסור לצרפו לעשרה, ובכרוך יהודה (סימן מה) פסק שאסור גם לקרותו לתורה, עיין שם, עכ"ד.

ויש להסתפק מה הדין כאשר נודע לציבור באמצע חזרת הש"ץ שהשליח ציבור נשוי לנכריה האם צריכים לסלקו מיד? ומה הדין אם השליח ציבור הגיע עד 'הטוב שמך ולך נאה להודות' האם יעלו הכהנים לדוכן, או שמא אין לבטל ברכת כהנים בדיעבד?

ויתכן שרק לכתחילה אין להעלות שליח ציבור כזה, אבל בדיעבד כשכבר התפלל חלק מחזרת הש"ץ אין מסלקים אותו, וצריך עיון, דהרי נאמר במסכת שבת דף קטז ע"א 'משנאך ה' אשנא' וזה שנשא נכריה מצוה לשנאתו, שהרי קנאים פוגעים בו. ויעיון במסכת בבא בתרא (דף ה ע"ב) שם נאמר אני חומה זו כנסת ישראל הגודרים עצמם מלטמע בין הגויים, ועיון שם. אם כן אהד כזה שיצא מעם ישראל ומצוה לשנאתו אולי גם בדיעבד מפסיקים אותו, וצריך עיון".

will be an expression of *chanufah*.⁴⁴ (This issue will be discussed in chapter XIV.)

However, Rav Dovid Tzvi Hoffman allows a Shabbos desecrator who is a *tinok shenishbah* to serve as the *shaliach tzibbur*.⁴⁵ Rav Henkin allows a Shabbos desecrator to lead the prayers up until *Borchu* under extenuating circumstances. From *Borchu* onwards it should be led by an observant *shaliach tzibbur*. However, if this will cause dispute, then an exception may be made.⁴⁶ Rav Dovid Cohen allows someone who believes in Hashem but who is not observant to lead the davening and the *bentching*. However, if the person wishes to do this to show off that he knows how to daven, then he asserts that one should not permit this.⁴⁷

44 חשוקי חמד (ברכות דף ו ע"א):

"שאלה: מחלל שבת בפרהסיא היוורד לפני התיבה, והוא גבר אלים, והציבור יראים למחות בו בפרהסיא, שלא יתפלל לפני העמוד, האם עדיף להתפלל ביחוד מלהתפלל בציבור עם שליח ציבור כזה?

תשובה: דן בזה בשו"ת חלק לוי (סימן מז) והשיב: לכתחילה צריך שיהיה השליח ציבור הגון ואפילו בזמננו שאין השליח ציבור מוציא את הרבים, והוא רק שליח הציבור לאמירת פיוטים ולקדיש ולברכו, אולם להעדיף תפילה ביחוד אין נכון, מכמה טעמים: א. דעיקר תפילת ציבור הוא שיתפלל תפלת י"ח בציבור כמו שנאמר בברכות דף ו ע"א מנין שעשרה שמתפללים ששכינה עמהם שנאמר (תהלים פב, א) אלוקים נצב בעדת קל. ונהי דמחלל שבת לא מצטרף למנין כמבואר בפרי מגדים (סימן נה אשל אברהם סעיף קטן ד), אבל אם איכא עשרה גם זולתו אסור לפרוש מהציבור ולא תתפרד החבילה, כי ענין תפילה בציבור, לא תלוי בשליח ציבור, אלא בעשרה המתפללים יחד.

ב. מחלל שבת בפרהסיא לא גרע מעכו"ם, והרמ"א כתב (סימן רטו סעיף כ) דעונים אמנן אחר ברכותיו של עכו"ם.

ונראה שדברי החלק לוי אמורים כשהמחלל שבת רוצה לעבור לפני התיבה בגלל יארצי"ט וכדומה. אבל אם המחלל שבת רוצה לעבור לפני התיבה בגלל כבוד וכדומה נראה שעדיף לצאת מהבית הכנסת כי יש בזה חילול ה' וחינופה. וכעין זה כתב החכם צבי (סימן לח)."

45 שו"ת מלמד להועיל (חלק א אורח חיים סימן כט):

"וזכרתי שפעם אחת אירע אבילות לאיש אחד שחנתו פתוח בשבת, והוא אחד מבועלי בתים של קהלתנו, קהל עדת ישראל, וירד לפני התיבה בבית הכנסת של קהלתנו, אך הגבאי ידע לרצות אותו ולפייסו שלא ירד עוד מפני שהקהל ירננו על זה, ואחר כך הלך זה האיש לבית הכנסת של חברת ש"ס, ואף שהגבאי דשם היה איש חרד וירא אלוקים, הניחו לירד לפני התיבה בלי מניעה, וכאשר שאלתי את הגבאי למה לא מנעו, אמר לי שכן הוא גם כן מנהג מימים קדמונים בבית המדרש דפה שאין מונעין מליירד לפני התיבה האנשים שנסחרם פתוח בשבת, וכיון שהרבנים דשם שהיו אנשי שם לא מיהו מסתמא היה מעמם ונימוקם עמם, ואפשר שסמכו על זה מה שכתוב גם כן בשו"ת בנין ציון החדשות סימן כג שמחללי שבת בזמננו נחשבים קצת כתינוק שנשבה לבין הנכרים, מפני שבעונותינו הרבים רוב ישראל בארצנו מחללי שבת הם, ואין דעתם בזה לכפרו בעיקרי אמונתנו עיין שם, וכן הגיד לי הרב מו"ה משולם זלמן הכהן ז"ל בשם הגאון בעל שואל ומשיב שכתב שהאנשים מאמעריקא אינם נפסלים על ידי חילול שבת שלהם מפני שהם כתינוק שנשבה לבין הנכרים אחר כך מצאתי כעין זה בהגהות רבי עקיבא איגר ליוורד דעה סימן רסד".

46 כתבי הגר"א הענקין (כרך שני ספר תשובות איברא סימן ב):

"לענין לעבור לפני התיבה בודאי על פי דין צריך כשר והגון ולפחות מיוצר עד אחר שמונה עשרה יעבור הגון אבל אם יבוא למחלוקת, יש להתיישב בזה. הכל לפי האדם והמצב".

47 כן שמענו ממנו בכינוס של AJOP.

A Kohen who is generally observant but is married to a woman who is forbidden to him (e.g., a divorcee or a convert) is permitted to serve as a *shaliach tzibbur* unless the local rabbi assesses that it would send the wrong message to his kehillah.⁴⁸

It is forbidden for a heretic to serve as the *shaliach tzibbur*. This includes anyone who does not believe in Divine reward and punishment, the resurrection of the dead, the advent of *Moshiach*, or the divinity of Torah.⁴⁹ To prevent resentment, a heretic may be allowed to lead the services from *Ashrei* and *U'va LaTziyon* and onward.⁵⁰

3. Being Called to the Torah

Moshe Rabbeinu decreed that the Jewish nation should read the Torah on Shabbos, Mondays, and Thursdays. Ezra instituted that the Torah should also be read at *Minchah* on Shabbos.⁵¹ Each person called

48 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ה סימן ג):

"בכהן שנשא גיורת, שחזר בתשובה לענין כל התורה ומקפיד על מצווה קלה כבחמורה, אלא חי עם האשה הגיורת וילדיו, וכמובן שהוא משום שהוא דבר היותר קשה לו לפרוש. ולכן אמרתי שאף שהיה לנו להרחיקו כל זמן שאינו מגרשה לאשתו הגיורת שפסולה לכהונה, ולא להניחו להתפלל לפני העמוד, מכל מקום מאחר שעל כל פנים שב בתשובה לענין כל התורה, אין לדחותו לגמרי ויש ליתן לו איה זכות אך לא כראשון. והטעם דכיוון דבכהן שנשא גרושה, וכן שאר פסולי כהונה, הקנס מדינא איתא בסיון קבח סעיף מרק שלא ישא את כפיו ולא יקרא ראשון בתורה, ולא שיקנסו גם יותר שלא יהיה לו גם זכות סתם אינשי שאף למפטר לא יקראוהו. לכן אף שמכל מקום כיוון שאין בידינו לענוש לעוברי עבירה אלא בעניינים אלו שלא יכבדוהו בעניני בית הכנסת, אנו קונסין אותו הרבה, יש בידינו גם להקל כשרואים שחזר בתשובה מכמה דברים, שלא לקנסו ביותר ממה שחייבו לנו משום דאולי ראוי יותר לקרבו. ולכן אמרתי דאין לדחותו לגמרי אלא ליתן לו זכות קטן מאבל השני.

ועתה שנודע שהשואל הוא מבית הכנסת אשר כבוד תורתו הרמה הוא הרב שם ולא שייך לו לשאול שאלה זו, דהרי על כבוד תורתו הרמה מוטל לדרוש ולהקור אחר כל פרטי הענין. ולכן יש לכבוד תורתו הרמה לדון כפי שנראה בזה הענין".

49 משנה ברורה (סימן קמו סעיף קטן ב):

"ודע דמוכח לכילי עלמא דאם אנו יודעין שהוא כופר בתחיית המתים או אינו מאמין בנאולה העתידה וכל שכן אם אינו מאמין בתורה מן השמים או בגמול ועונש לכילי עלמא אפקורוס גמור הוא ואסור להניחו להיות שליח ציבור ואם עמד בחזקה אין עונן אמנ אחריו".

50 שו"ת רבבות אפרים (חלק ד סימן מד סעיף קטן קמט):

"נשאלתי מנשיא של בית הכנסת הקאנסרבטיבי שבא באמצע השבוע להתפלל בבית כנסת אורטדקסי והגבאי לפעמים שולח אותו לגמור התפלה מאשרי ובא לציון, אם יוצאין בתפלתו ואם אפשר לענות אמנ אחריו, והיות שהם כת המתהפכים לא רציתי לענות, ושאלתי למו"ר הרה"ג הרב משה פיינשטיין שליט"א וזה אשר השיב לי וזה לשונו:

לדינא יש להסתפק באם המושג של אלקות שהקאנסרבטיבים מתפללים לו הוא האלקות שיהדות מחייב, וממילא כל הדין הוא לגבי הקדושה המחייבת אותו ובא לדון אם יוצאים ידי חובתם אבל אין איסור לענות אמנ או יהא שמיה רבא, ומאידך מחמת איבה אינו כדאי למנוע מוכך לשמש כחזן לאשרי ובא לציון עב"ל".

51 רמב"ם (הלכות תפילה פרק יב הלכה א):

"משה רבינו תיקן להם לישראל שיהו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי בשחרית כדי שלא יהו שלשה ימים בלא שמיעת תורה, ועזרא תיקן שיהו קורין כן במנחה בכל שבת משום יושבי קרנות, וגם הוא תיקן שיהו קורין בשני ובחמישי שלשה בני אדם ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים".

up to the Torah should recite a *berachah* before and after the reading.⁵² The presumption is that everyone already recited the *berachah* on the Torah first thing in the morning and this covers the Torah reading as well. However, as an honor to the Torah, the Sages wanted one *berachah* to be said right at the beginning of the reading (before the first *aliyah*) and another *berachah* at the end of the reading. Therefore, they subsequently enacted that a *berachah* is to be recited before and after each *aliyah*—for the benefit of those who arrive in the middle of the Torah reading or leave the reading in the middle and do not hear the first or last *berachah*. To prevent anyone from thinking that a *berachah* was left out, Chazal instituted a *berachah* before and after each *aliyah*.⁵³

The *berachah* that is recited before and after each *aliyah* was enacted to honor the Torah since it is being read in public.⁵⁴ This is why the person called up says the *berachah* before the reading even though he already said *berachos* over the Torah in the morning. And it is also why we can call up many more than seven people without being concerned about reciting unnecessary *berachos*.⁵⁵ Conversely, there is a strong argument to say that the obligation on the listeners is to hear only the reading of the Torah and not to hear the *berachos*. Hence, the issue of whether the congregation

-
- 52 אורח חיים (סימן קלט סעיף ד):
"כל הקורין מברכים לפניו ולאחריה"
מגילה (דף כא ע"ב):
- 53 "הפותח מברך לפניו, והחותם מברך לאחריה, והאידינא, דכולהו מברכי לפניו ולאחריה, היינו טעמא דתקינן רבנן גזירה משום הנכנסין והיוצאים".
משנה ברורה (סימן קלט סעיף קטן יד):
"אף דמדינא לא היה צריך לברך כי אם הראשון ברכה ראשונה והאחרון ברכה אחרונה והאמצעיים יוצאין בברכתן ואף על פי כן תקינן רבנן משום הנכנסין והיוצאין באמצע הקריאה [שלא ישמעו ברכת הפותח והחותם ויאמרו שקוראין בתורה בלי ברכה] שכל אחד ואחד מהעולין יברך בתחלה וסוף כמו שנהוג היום".
- 54 שולחן ערוך (אורח חיים סימן קלט סעיף ח) כתב שענין ברכת התורה לפני קריאת התורה הוא ענין כבוד התורה:
"אפילו ברכ ברכת התורה לעצמו ותיכף קראוהו לקרות בתורה, צריך לחזור ולברך: אשר בחר בנו, כשקורא בתורה, דמשום כבוד התורה נתקנה כשקורא בצבור".
בביאור הלכה (סימן קלט ד"ה והברכות) משמע קצת שענין ברכת התורה היא בגלל כבוד:
"...דכיון דהברכות אלו לא נתקנו כל עיקר אלא מפני כבוד התורה כשקורא בצבור כמו"ש ס"ח והיינו דכשקורא בה בצבור יש לבדה קבל עם ולקבוע עליה הודאה בפני עצמה".
- 55 שולחן ערוך (אורח חיים סימן רפב סעיף ב):
"מותר לקרות עולים הרבה אף על פי שקרא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך, אין בכך כלום: הג"ה—ויש אוסרים (מרדכי סוף מגילה) וכן נהגו במדינות אלו חוץ מבשמחת תורה שנהגו להרבות בקרואים, ונהגו כסברא הראשונה".

can be discharged from its obligation with a *berachah* said by a sinner is not brought up for consideration in allowing the non-observant Jews of our day to be called up to the Torah and say those *berachos*.⁵⁶

An additional factor that makes these laws more lenient is the fact that today the *oleh* is not the one who is reading from the Torah,⁵⁷ hence even a child can be called up to the Torah.⁵⁸

הביאור הלכה בתחילה האריך להוכיח שהברכות אינם באים להוציא את הציבור אבל אחר כך כתב שאינו נראה כן.

ביאור הלכה (סימן קלט ד"ה והברכות):

"ויש אומרים שצריך לחזור ולברך בקול רם. מלשון זה משמע דקאי אף על הברכות ועיין באלוהי רבה שתהמה עליו דמכלל הראיות שהביא בבית יוסף בשם מהר"א אינו מוכרח כלל דאינו מבואר שם כי אם ברכו ולא נזכרו שם ברכות כלל וכן דברי הרמ"א שכתב כדי שישמענו העם וכו' לא נתן טעם רק על ברכו ולא על הברכות. ובאמת מהגהת מיימוניות פרק ז' מהלכות תפלה אות פ' בשם הר"א ממין גם כן משמע דנתייב דלכתחלה בודאי גם הברכות צריך לומר בקול רם אבל בדיעבד אינו מעכב עיין שם וכן מספר חרדים סימן רנד שכתב הטעם דאם אומר הברכות בלחש היו גזול את המצות משמע גם כן דנתייב דאיסורא איכא אבל על כל פנים אינו צריך לחזור ולברך מטעם זה".

ולכן לדעה זו קטן יכול לקרוא בתורה כי הדין הוא להקריא לציבור ולא שהוא מוציא אותם בקריאתו. וכמו שכתב המאירי (מגילה דף כד ע"א): "שאין המצוה אלא להשמיע עליהם".

ביאור הלכה (סימן קלט ד"ה והברכות):

"ומכל מקום אף שהמקור שהביא בבית יוסף יש לדחותו כמו שכתב האליה רבה מעיקר הדין יש להסתפק בזה אף לענין דיעבד דכיון שהברכות אלו לא נתקנו כל עיקר אלא מפני כבוד התורה כשקורא בצבור כמו כמ"ש ש"ח והיינו דכשקורא בה בצבור יש לכבדה קבל עם ולקבוע עליה הוראה בפני עצמה ואם כן מאי כבוד הוא זה כשאומרם בינו לבין עצמו ואין הציבור שומעים [ועיין בסוטה ל"ט דאין הקורא רשאי לקרות עד שיכלה אמן מפי הצבור משמע גם כן דהיה מנהגן לברך בקול רם שכל הצבור יענו אמן אך אינו מבואר שם בנגמרא שהוא לעיובא בדיעבד] גם מצאתי במאירי סמך גדול להיש אומרים שמביא בשולחן ערוך וזה לישנו שם ויש מבארים משום הנכנסין שיכנסו בין ראשון לשני לשמוע קריאת התורה ונמצאת שמיעתם שלא בברכה לפניה ומשום היוצאין שיצאו קודם שיקרא האחרון ואין שומעין ברכה לאחריה ועל סמך פירוש זה נהגו בצרפת לברך בקול בינוני להשמיע לכל את הברכות עכ"ל. היוצא מכל זה דאף בדיעבד מסתברא דאין לחזור ולברך דספק ברכות להקל מכל מקום נלמוד מכלל זה גודל החיוב על כל פנים לכתחלה".

אמנם במשנה ברורה משמע שהעולה אינו מוציא את הציבור ידי ברכותיו.

משנה ברורה (סימן קמ סעיף קטן ג):

"שהמברך בתורה אינו מברך להוציא אחרים בברכתו אלא כל אחד ואחד מן הקוראים מברך לעצמו".

וכן עיקר שאפילו בביאור הלכה שהזכרנו לעיל הביא שרוב דעות חושבים ככה ומסבירא דנפשיה הקשה על זה.

וכן בביאור הלכה (סימן קמא ד"ה לבטלה):

"דשאני התם במגילה דמנן הדין כל הצבור צריכים ולקרות ולברך כל אחד ואחד בפני עצמו, ולהכי אחד מברך לכלם להוציאם, מה שאין כן הכא דאין הצבור רשאים לברך ברכת התורה על שמיעתם אלא הקורא הוא המברך".

ראיתי בספר רעך כמון מורב אברהם וסרמן שהביא מחלוקת ראשונים בדין מי שברך בלחש הציבור לא שמעו לו אם צריך לחזור או לא.

ספר רעך כמון (עמוד 09):

"מהר"א אבדוב מדייק בדברי הראשונים שאינו צריך לחזור ולברך, ונראה שסבר שאין זו חובת הציבור. אמנם לדעת רבינו יונה והרא"ש צריך לחזור ולברך. ונראה לכאורה שסברו שעליו להוציא את הציבור ידי חובה. אלא שגם רבינו יונה נימק דעתו באופן אחר, שצריך לחזור ולברך על מנת להוציא את מי שלא בירך, או משום שלא כך הייתה התקנה לברך בינו לבין עצמו... משום כך יכול הקטן לעלות לתורה, ומבחינה זו אין סיבה לפסול גם את החילוני. גם לפוסקים הגורסים שזו חובת כל אחד ואחד – יתכן שדי בקיומו של עיקר התקנה בברכת הראשון והאחרון, ואין חיוב על היחיד בשמיעת כל הברכות".

עיין בשו"ת ציץ אליעזר (חלק כ סימן ז') שדן בנושא זה בהרחבה בנוגע לקטן ומביא שם שלרוב הדעות העיקר הוא הקורא ולא העולה.

אבל עיין בחיי אדם (כלל לא אות לט) שצמצם אחד מיקל לקרוא לקטן אפילו לפרשת זכור אבל מצד שני מחמיר לא לקרוא לקטן לשבעת הקוראים. אבל זה רק "למנהגינו" כי מעיקר הדין גם החיי אדם מודה שאפשר לקרוא לקטן לשבעת העליות.

The *Zohar* states that a man who is called up to the Torah may not read along with the *ba'al koreh*.⁵⁹ The Beis Yosef suggests that perhaps the *Zohar* is only critical of the *oleh* reading aloud during his *aliyah*. However, if the *oleh* reads quietly, it would not contravene the opinion of the *Zohar*.⁶⁰ In fact, the *Shulchan Aruch* rules that the person being called up to the Torah must read along quietly with the *ba'al koreh*. Otherwise, his blessing would be considered a *berachah levatalah*.⁶¹ In light of this ruling, it would appear that one who cannot read Hebrew script could not be called to the Torah. Some *poskim* indeed rule this way—that an *aliyah* may not be given to one who cannot read the Hebrew words.⁶² However, they agree that in communities where the practice is that such individuals do receive *aliyos*, they may continue to do so.⁶³ Some *poskim* maintain

ועיין בהמשך בפנים שכתבו שהרב יוסף אליהו הענקין מיקל במחללי שבת בימינו לקרוא אותם לתורה בגלל סיבה זו שאין הם הקוראים אלא רק המברכים.

59 בית יוסף (אורח חיים סימן קמא):

"ורבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל כתב: 'שמעתי שכתוב בספר הוזהר שאין לקרות כלל אלא אחד וראוי לחוש לדבריו אם האמת הוא כך שאני לא ראיתי כתוב אלא ששמעתי עכ"ל ואני הכותב זכיתי למוצאו והוא בפרשת וקהל (רב ע"ב) וזה לשונו ואסיר למיקרי באורייתא בר חד בלחודוי ושתקין ושמעין מלה מפומיה כאילו קבלין לה האי שעתא מטורא דסיני ומאן דקרי באורייתא ליהוה חד קאים עליה ושתק דלא ישתכח בר דיבור חד בלחודוי לא תרין דיבורים לשון הקודש חד וחד הוא לא תרין ואי תרין משתכחין גריעותא דרזא דמהימנותא איהו וגריעו דיקרא דאורייתא. וקודם לזה כתוב אי ההיא צלותא אשתמעת לאודנין דבר נש לית מאן דציית לה לעילא ולית דצייתין ליה אחרנין בר מאן דשמע בקדמיתא בגין כך בעי לאסתמרא דלא ישמעון להדיא צלותא בני נשא ותו דמילתא דצלותא אתאחדא בעלמא עילאה ומלה דעלמא עילאה לא איצטרך למישמע כגונא דא מאן דקרי בספרא דאורייתא חד קארי וחד לישתק ואי תרי קראן באורייתא גרעי מהימנותא לעילא ע"כ וכיון דלדברי הוזהר אסור לקרות אלא אחד לבד ועכשיו שנהגו ששליח ציבור הוא הקורא העולה אסור לקרות אף על פי שלדברי הפוסקים צריך לקרות ואם לא יקרא כתבו דהוי ברכה לבטלה מאחר שלא נזכר זה בתלמוד בהדיא לא שבקינן דברי הוזהר מפני דברי הפוסקים ועוד דהא איכא למימר דכל שהעולה שומע מה ששליח ציבור קורא ומינין לבו לדבריו הרי הוא כקורא דשומע כעונה (סוכה דף לח ע"ב) הילכך צריך ליהדר העולה מלקרות עם שליח ציבור."

60 בית יוסף (אורח חיים סימן קמא):

"ומיהו אפשר שאפילו לדברי הוזהר רשאי לקרות והוא שלא ישמיע לאזניו וכן משמע מהלשון השני שכתבתי דמדמה ליה לתפלה שאסור להשמיע לאזניו ואף על פי שבלשון הראשון שכתבתי לא הזכיר אלא דיבור אפשר דכל שאינו משמיע לאזניו לא קרי ליה דיבור וכן ראוי לעשות לקרות העולה בנחת בענין שלא ישמיע לאזניו."

61 שולחן ערוך (אורח חיים סימן קמא סעיף ב):

"והעולה לא יקרא בקול רם ומכל מקום צריך הוא לקרות עם השליח ציבור כדי שלא תהא ברכתו לבטלה אלא שצריך לקרות בנחת שלא ישמיע לאזניו."

62 הלכה ברורה (אורח חיים חלק ז סימן קלט סעיף ב):

"מי שאינו יודע לקרות צריך למחות בידו שלא יעלה לספר תורה. ואם צריכים לזה שאינו יודע לקרות לפי שהוא כהן או לוי ואין שם אחר וזלתו, אם כשיקרא לו שליח ציבור מלה במלה יודע לאמרה ולקרותה מן הכתב יכול לעלות, ואם לאו לא יעלה."

63 הלכה ברורה (אורח חיים חלק ז סימן קלט סעיף ב):

"אולם במקומות שנהגו להקל להעלות לתורה מי שאינו יודע צורת האותיות, רשאים לסמוך על מנהגם אפילו לכתחילה. ויש מקומות שנהגו להקל להעלות עם הארץ לתורה אפילו אינו יודע לחזור ולקרוא אחר השליח ציבור..."

that *l'chatchilah*, it is forbidden to give an *aliyah* to such a man if there are others who could read along with the *ba'al koreh*. However, *b'dieved* we would be permitted to give him an *aliyah*.⁶⁴

In practice, it is common that *aliyos* are given to those who cannot read Hebrew⁶⁵ (with the exception of the *aliyos* of *Parashas Zachor* and *Parashas Parah*⁶⁶). This is not a new phenomenon. The *Chida* (1724–1806) writes that in his day, it was common to give *aliyos* to the children of those who were forced to convert to Christianity—even though they were unable to read Hebrew at all.⁶⁷ In fact, some communities have the custom that no *olim* read along with the *ba'al koreh*—even if they are perfectly capable of reading Hebrew.⁶⁸ According to this, there is obviously no problem with calling someone to the Torah who cannot read.⁶⁹

- 64 אהלי שם מוהרב מיכאל פריץ (אורח חיים סימן קמא סעיף ב):
"ויש להקפיד לקרוא עם השליח ציבור בלחש. אמנם בדיעבד יש על מי לסמוך שגם מי שאינו יודע לקרוא יעלה".
- 65 משנה ברורה (סימן קלט סעיף קטן יג):
"שאנו נוהגין להקל אפילו אם אינו יכול לקרות עם השליח ציבור מלה במלה מתוך הכתב...ולדינא כבר כתבו האחרונים דנהגו להקל כמהרי"ל".
שו"ת שמש ומגן (חלק א סימן יא ד"ה אשר):
"שכמעט רוב העולם לא נהגו לקרות בלחש עם השליח ציבור ויש מקום לסמוך על דברי הוזהר כפי מה שרצה לומר הבית יוסף בסימן קמא דשומע כקורא...והאמת הוא דיש למנהג על מה לסמוך ובפרט דאין דרך אחרת מפני דרכי שלום...וכבר הבאתי דברי הערוך השולחן שכן המנהג בכל תפוצות ישראל ונסמך על דברי הבית יוסף דשומע כקורא עיין שם..."
שו"ת ברית שלום מוהרב פנחס טולידאנו (אורח חיים סימן טו):
"אך האמת ניתן ליאמר שענינו רואות שכמה מן העולם לספר תורה אינם יודעים לקרוא כלל ובקושי יודעים ברכות ספר תורה וכמה מהם לא יודעים אפילו צורת האותיות וקוראים ברכות ס"ת באותיות טמניות ובכל זאת מעלים אותן ואין פוצה פה ומצפצף. ולכן מוכרחים אנו לומר שהעולם סמכו על תירוצו הראשון של מרן דהיינו כל שהעולה שומע מה ששליח ציבור קורא ומכוין לבו לדבריו הרי הוא כקורא דשומע כעונה".
- 66 משנה ברורה (סימן קלט סעיף קטן יג):
"ומכל מקום הפרשת פרה ופרשת זכור נכון שלא לקרותן לכתחלה".
- 67 לדוד אמת (ה, ד אות ה):
"פשוט המנהג בכמה עיירות להעלות האנוסים שאינם מכירין כלל צורת האותיות".
- 68 שלחן הטוהר [קומראן] (סימן קלט סעיף א):
"אסור לקרות בספר עד שמוסדר תחלה ויעיין בנקודות וטעמים לקרותן כנכון אבל העולה אינו צריך לסדר כלל כי הוא שומע ושותק ואינו עונה כלל ואסור לו לענות אפילו בלחש שלא ישמע לאוזניו אלא שומע ושותק כמו כל הצבור שהיבין לשמוע הפרשה ושומעין ושותקין".
וכמו כן בשלחן הטוהר (סימן קמא סעיף ב).
אדיר במרום מוהרב דוד יצחק אייזיק מסקאליע (סימן ריג):
"המנהג שאין העולה אומר הקריאה עם הבעל קורא אלא שותק ומאזין".
- 69 שלחן הטוהר [קומראן] (סימן קלט סעיף קטן יא):
"מי שאינו יודע כלל לקרות מתוך הכתב כגון גר או אפילו בור יכול לעלות וראוי לעלות כיון ששומע כעונה והברכה שמברך

In conclusion, there is no question that each community should follow its established *minhag* in this matter. But if a question arises as to what is the community's established *minhag*, the *kiruv* factor should certainly play a role in the decision process.

In principle, any Jew can be called up to the Torah,⁷⁰ (see endnote I) including transgressors.⁷¹ However, it is a *chillul Hashem* to confer honor upon Shabbos violators by calling them up to the Torah. Thus, the *Chacham Tzvi* states that even innocent bystanders who would quietly observe such a person receiving such an honor without protesting would be tainted by association with the sinner and his sin, since there is no greater *chillul Hashem* than calling such a person up to the Torah.⁷² Rav Yaakov Emden, the son of the *Chacham Tzvi*, qualifies his father's ruling and limits it to apostates who have converted to another religion.⁷³

מוציא את הרבים ששומעין כמותו והוא והן יוצאין בברכתו והוא בלאו הכי אסור לענות כלל והברכה אינו אלא על השמיעה שהוא והצבור שומעין".

70 מגילה (דף כג ע"א):

"תנו רבנן הכל עולין למנין שבעה ואפילו קטן ואפילו אשה אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד הצבור".
וכך פסק בשולחן ערוך (אורח חיים סימן רפב סעיף ג).

71 שו"ת שאילת יעבין (חלק א סימן עט):

"שהרי כבר הדין פשוט שהעברייין אף על פי שהוא חייב נידוי, כל זמן שלא נתגדה בפירושו הרי הוא נמנה לעשרה ולכל דבר שבקדושה. כמבואר ביורה דעה סימן שלד ואורח חיים סימן נה. וכל שכן שהוא מותר בקריאת התורה. דקילא מציון עשרה לדבר שבקדושה. שהרי אפילו אשה וקטן עולין למנין שבעה ואין מצטרפין לעשרה".

ספר חסידים (סימן תשסח):

"לא יתכן שחזן יקרא בפרשת עריות אדם שחשוד עליהם. ועל כל דבר שאדם חשוד לא יתכן שיקרא אותו החזן".

ובכנסת הגדולה (סימן רפב בהגהות הטור) כתב דאדרבה – ביישוו שידע עונשו וכן כתב האליה רבה (סימן קלח). ומכל מקום אפילו לספר חסידים רואים שלשאר פרשיות אפשר לקרות רשע זה, ואפילו בפרשת העריות, לא מחמת חוסר כשרותו לא קוראים לו אלא בגלל הרגישות כלפיו שנדרשת ממנו לא לביישו. וכן דייק בשו"ת לב חיים (חלק ב סימן קעה).

72 שו"ת חכם צבי (סימן לח):

"ואם יטעון טוען והא קיימא לן דמותר להתפלל עם העבריינים כל זמן שלא נידום בפירושו תשובתו דעד כאן לא אמרינן הכי אלא בעובר לפרקים אבל העושים ביד רמה בשאט נפש ופורקים מעליהם עול מצוות אפילו מצוה אחת קלה הרי הוא מאותן שאין להם חלק לעולם הבא כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה וכתב ז"ל בריש חולין שהעובר על מצוה אחת שחייב עליה מיתה אף שאין בידו לדינו עתה מחרימין אותו חרם עולם והנה הבעל ארמית כפרהסיא אף שאין דנין אותו בבית דין מכל מקום על כל ביאה וביאה קטאין פוגעין בו עד שמפני זה דינו שיהרג ואל יעבור ואם העלם יעלימו עם הארץ את עניניהם גדול עונם מנשוא וביחוד המחלל שבתות כפרהסיא שהוא כגוי גמור כדאמרינן בעירובין סט ובשחיטת חולין דף ה. ופסקה הפוסקים ז"ל ואין יתכן שיעלה לקרות בתורה בעבור והלא אין לך חילול השם וכיבוי מאור הדת גדול מזה וכל העומד ונמצא שם באותו פרק באותו מקום ואינו מוחה ילכד בעונו ובחבלי חטאתו יתמך ואם רוח טהרה עברה על מקצת אנשים בקנאם קנאת ה' צבאות לצאת מן המקום ההוא כל יסופו בעוונם עליהם תבא ברכת טוב אלא שאין לנו לפסוק דין שיש עליו עוררין כי אם בדיעת דברי שני הצדדין ומה שדברתי עד הנה להיותו מילתא דאיסורא וכבוד שם הגדול והנורא שהדבר מצוה וחובה על כל אשר בשם ישראל נקרא".

73 שו"ת שאילת יעבין (חלק א סימן עט) בירר כוונת החכם צבי:

It is thus questionable how the *Chacham Tzvi* would rule about calling contemporary Shabbos violators up to the Torah.

Rav Yosef Eliyahu Henkin ruled that in our times, since the *ba'al koreh* reads from the Torah and not the person who is being called up, we may even give an *aliyah* to a *tinok shenishbah*. He cautions, however, that only observant Jews who are able to recite proper *berachos* should be called up for the first and the last *aliyos*.⁷⁴

Berachos on the Torah that are recited by someone who does not believe in Hashem do not qualify as *berachos*.⁷⁵ In most *kiruv* situations, however, it is reasonable to assume that Jews who come to shul are believers.⁷⁶ However, this assumption may be more questionable when irreligious relatives come to shul for a bar mitzvah, for example.

Some *poskim* contend that since a sinner may not serve as a witness (even if he is a *tinok shenishbah*), he should not be given an *aliyah*.⁷⁷ (This

---

"איהו נמי לא אמרה אלא במי שהמיר דתו [שבזמנו פירושו התנצר] ועודנו לא ישוב מעבודת אלילים וגו' והאריך להוכיח דחוץ מנדוי מותר לקרוא אפילו רשע לתורה".

74 כתבי הגר"א הענקין (כרך שני, ספר תשובות איברא סימן ב):
 "על דבר לקראם לספר תורה, כיון דבדורינו החזן קורא וכל הקריאה מתקיימת על ידו, ורק הם מוציאים בברכה ובכנון דא ראוי שלפחות הראשון והאחרון יהיו כשרין וראויין לברכה".

75 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ג סימן יב):
 "אף שכפירתם בא מצד שכן חונכו מאבותיהם הרשעים, והם כתינוק[ות] שנשבו, דעל כל פנים כיון שאינם מאמינים הרי שם הקב"ה הוא אצלם כדברים בעלמא והוא כבלא שם ומלכות שאינה ברכה".

76 דרוב יהודים בעולם מאמינים בהקב"ה וכל שכן אלה שבאים לשיעורים ולשבטונים ונסיעות לארץ וכדומה.

77 לרוב הדעות מעיקר הדין מותר לקרוא האב ובנו אף על פי שאב ובנו אינם יכולים להיות עדים ביחד והוא הדין דמותר לקרוא שני אחים זה אחר זה, והוא דלא נהגים כן בשביל מראית עין. ולכן לשיטה זו אין לפסול עבריין לעלייה מחמת שהוא פסול לעדות.
 בית יוסף (אורח חיים סימן קמו):
 "כתוב בארהות חיים (הלכות שני וחמישי אות כו) שאין לקרות בתורה שני אחים או אב ובן זה אחר זה מפני שהם פסולים לעדות זה לזה וכתב (תהלים יט, ח) עדות ה' נאמנה".
 אבל ההלכה אינו כן אלא סיבת המניעה לקרוא אב ובן היא מחמת עין הרע לבד וכמו שכתב הבית יוסף והשולחן ערוך.
 בית יוסף (שם):
 "והכל בו בסימן כ י"ע"ב) והמרדכי בהלכות קטנות (סימן תתקסח) כתבו בשם הר"מ (תשב"ץ קטן סימן קצ) שיכולים לקרות שני אחים זה אחר זה והבן אחר האב ואין מניחין לעשות כן בשביל עין הרע".
 והשולחן ערוך (אורח חיים שם סעיף ז) פסק כהמרדכי:
 "יכולים לקרות ב' אחים זה אחר זה והבן אחר האב, ואין מניחים אלא בשביל עין הרע עכ"ל. וכן בבאור הגר"א שם ד"ה יכולין וכיו".
 אבל הפרי מגדים (אשל אברהם סימן קמו סעיף קטן ח) החמיר כמו דעת האורחות חיים:
 "כל אותם שאין מעידין כמבואר בחושן משפט (סימן לד) אין ראויין לעלות וכל שכן הפסול לעדות מחמת עבירה".
 פרי מגדים (אשל אברהם סימן רפב סעיף קטן ז):
 "עין סימן קלה ובהלכות קריאת ספר תורה אם לקרוא לספר תורה עובר עבירה. ועיין כנסת הגדולה בהגהות הטור בשם ספר

is because the Torah is referred to as a testimony, as in *Tehillim* 19:8. But a non-observant Jew cannot testify to what is being read since he does not keep what the Torah says.) However, we do not rule that way.⁷⁸ Nevertheless, we may not call up a sinner for the portion that deals with his transgressions.⁷⁹

Rav Moshe Feinstein writes that there is no intrinsic prohibition in calling a sinner up to the Torah,⁸⁰ and certainly not for opening and closing the ark.⁸¹ However, given all of the halachic concerns, Rav Shlomo Zalman Auerbach suggests that we only confer upon such Jews the honor of performing *hagbah* and *gelilah*, but not an *aliyah* to the Torah.⁸² However, in a situation where the minyan is a *kiruv* minyan, and the whole purpose of this minyan is to give such people an *aliyah*, Rav Auerbach is lenient.⁸³

The Chazon Ish permitted calling up a non-observant Jew to the Torah only after the initial seven men have been called up.⁸⁴

חסידים (סימן תשסח) שלא לקרוא מי שעינו סומא או שבור יד וכו' בפרשה דעוורת (ויקרא כב, ב) שלא לביישו, וכן החשוד על העריות וכו'. וכתב נכסת הגדולה, דאם ברור הוא אדרבה יביישו, משמע דמותר לקרוא לספר תורה עובר עבירה".
ודבריו קשים דזה לפי שיטת האורחות חיים.

78 עיין בביאור הגר"א (על השולחן ערוך אורח חיים סימן קמו סעיף ו ד"ה יכולין) שהביא הרבה ראיות למיקילים. וגם כל הנך פוסקי זמננו – הרב משה פיינשטיין והרב יוסף אליהו הענקין והחזון איש והרב שלמה זלמן אויערבאך – לא חששו לדעת הפרי מגדים. ואפילו כשנטו להחמיר היינו מסיבות אחרות. ואפילו הספר חסידים [עיין הערה הבאה] שמחמיר לא לקרוא את העבריין לאותו פרשה העוסקת בעבירתו, אבל קא משמע לן בשאר מקומות שרי.

79 ספר חסידים (סימן תשסח):

"ויהר החזן שלא יקרא מי שסומא בעינו האחת בפרשת עורת או שבור, או מי שבראשו נתק לקרוותו בפרשת נתקים והתגלח ואת הנתק וגו' מפני שמביישו ואם ידבר אדם עם חברו אל יביט אליו במקום שיש בו מום, ולא ידבר לפניו מעין אותו מום שבהבירו בפני חברו. ולא יתכן שחזן יקרא בפרשת עריות אדם שחשוד עליהם. ועל כל דבר שאדם חשוד לא יתכן שיקרא אותו החזן, שאי אפשר שראובן יעמוד ויאמר ארור שוכב עם אשת אביו אם חטא שמע מנה שלא חטא. ועוד שלא ילכין פניו".
והפרי מגדים (אשל אברהם סימן רפב סעיף קטן ז) מביא אותו.

80 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ב סימן נא):

"ואף לקרא לתורה אם הוא רק בעל עבירה לתיאבון ליכא איסור בעצם אם איננו כופר".

81 שו"ת אגרות משה (שם):

"מצד עצם ענין פתיחת וסגירת הארון להניח לבעל עבירה ליכא שום איסור".

82 אולם הרב שלמה זלמן אויערבאך פסק רק לכבד ליהודים כאלה בהגבה וגלילה (בספר ועלהו לא יבול – עמוד 204) וזה לשיטתו שהיה נוהר לא לתת להם עלייה לתורה.

83 שו"ת מנחת שלמה (חלק ב מהדורת תשנ"ט סימן ד אות י):

"הנני משיב לו בזה בקיצור על השאלות שכבודו הציג בפני בקשר לניהול מנין תפילה עבור רחוקים שרוצים לקרב אותם לתורה ומצוות על ידי השתתפותם בסדרי תפלה אם יש עשרה כשרים בלעדף אפשר לקרוא אותם גם לעלות לתורה".

84 פאר הדור (חלק ג עמוד לו) ובמעשה איש (חלק ב עמוד פג):

"הצעתני שאילה זו לפני הגאון בעל ה'חזון איש'...דעתו היא כי היות שעל פי דין אין איסור לקרוא לעלות לתורה 'אוכל שפנים' או 'מחלל שבת', כי החשש של שבעה קרואים בשבת אם רשע זה אינו מצטרף אפשר בצנעה לחלק הוספות על ידי הגבאים,

A Kohen who is married to a divorcee⁸⁵ can only be called up for an *aliyah* that is designated for a Yisrael.⁸⁶ (The Jewish son of a Kohen born from certain forbidden relationships is considered a *chalal* and does not have the status of a Kohen at all.)⁸⁷

The *S'ridei Aish* rules that one may call up a Jewish man who has not been circumcised,⁸⁸ but not an intermarried Jew.⁸⁹

אלא כל ענין עיוב הקריאה לרשעים הנזכר לעיל הוא בתור מגדר מילתא, ולדעתו כל זה היה שייך לפנים שפורצי הגדר היו רק יחידים, ועל ידי הרחקה זו היו מחזירים אותם למוטב, אבל כהיום שהפושעים הם רבים, הרחקה זו לא תביא לידי חזרה למוטב אלא תעורר שנאה בלב החפשיים, צריך להרשות, ובפרט שגם הבן ביהוד וגם האב הם בגדר תינוק שנשבה בין העכו"ם".
וכן התיר שו"ת רב פעלים (אורח חיים חלק ב סימן יא וחלק ג אורח חיים סימן יב), וכך פסק הרב יוסף שלום אלישיב [הובא דעתו באשרי האישי אורח חיים חלק א סימן יג סעיף ו].

85 אסור לכהן להתחתן לגרושה או חלוצה וממילא לא קורא בתורה ראשון ולא נושא כפיו. (שו"ת הרא"ם סימן נט, חתם סופר חלק ו סימן יב ועוד).

ומכל מקום אם חזר בתשובה חזר לכשרותו וכמו שהסביר הרא"ם (סימן נט):

"אלמא כל זמן שעודה [גרושה] עמו אין בו קדושת כהונה כלל, אלא הרי הוא פסול כחלל גמור... והא דתניא בפרק ב דקדושין 'הוא עצמו יוכיח שעובר עבירה ואינו מתחלל' ופירש רש"י 'ד'לא יחלל זרעו' כתיב – 'זרעו מחולל והוא אינו מחולל' אינו אלא מאותה חללות דזרעו, שהיא פסלות הגוף שאינו חוזר לכשרותו, אבל מחללות שאינה אלא מחמת רע מעשיו, כל זמן שהוא נוהג בהם וכשפירש מהם חזר לכשרותו לא מעטיה קרא".

86 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ב סימן לג):

"הנה ודאי צדק כבוד תורתו הרמה שכהן שנשא גרושה אין מחוייבין להקדישו ואין צריכין לקרותו ראשון אבל לשאר הקריאות עולה ככל ישראל".

87 והיינו יהודי שנולד מביאת כהן לגרושה או זונה או חללה הרי הוא כור.

יבמות (דף ע"ב):

"חללה לאו זרעו של אהרן הוא".

וכן כתב רמב"ם (הלכות תרומות פרק ו הלכה ז) והסביר הפרי מגדים שמאחר שגילתה התורה שהוא אינו מטמא במתים, גילתה בזה שהוא זר.

88 שו"ת שרידי אש (חלק ב סימן י סעיף קטן ג) לגבי כהן ערל וכל שכן לישראל:

"ועכשיו נדבר בדין ערל אי מותר לקרותו לתורה ראשון... על כל פנים נראה דאפילו הפרי חדש לא החמיר אלא בנשיאת כפים משום דאיתקש ברכה לעבודה, אבל לענין קריאה בתורה ראשון לא החמיר, וכסברת הטור אורח חיים סימן קכח לענין הורג נפש ושם, אשר רב נטרונאי החמיר והטור כתב: ולא מסתבר דאף אם לא ישא כפיו משום דאיתקש לשירות, אבל לקרות בתורה ראשון ודאי כיון ששב קרינן ביה ובשוב רשע וכו'. ואף שהוא כתב לענין שב, מכל מקום הסברא עצמה נכונה גם לענין שאר עבירות, כמו ערל, שהמגן אברהם התיר בפירוש ורק הפרי חדש אוסר, יש לחלק גם כן בין נשיאת כפים ובין קריאה בתורה".

89 שו"ת שרידי אש (חלק א סימן ז):

"על דבר שאלתו אם מותר לצרף למנין מי שיש לו אשה נכרית... והנה בנידון דידן לכאורה היה אפשר לומר שהוא עובר עבירה לתיאבון ומותר לצרפו. אולם כבר העלה בשו"ת זכרון יהודה, שזה דווקא בזמניהם, שהיה אפשר להם לנדות ולכן מי שלא נתגדה מותר לצרפו, מה שאין כן בזמננו שאסור לנו על פי חוקי הממשלה לנדות, אם כן אולינן בתר טעמא ולא בתר שמא, שכל מי שעובר עבירה שמחוייבין על פי דין לנדותו מיקרי מנודה לענין זה שאין לצרפו, עיין שם. ולכן בנושא נכרית, שבוודאי מחוייבין על פי דין לנדותו משום מיגדר מילתא ולכן יש לו דין מנודה ואסור לצרפו לעשרה, ובזכרון יהודה שם סימן מה פסק שאסור גם לקרותו לתורה, עיין שם".

שו"ת מנחת יצחק (חלק ג סימן סה):

"ואסור לקראו לספר תורה, וממילא הוא הדין דאין לצרפו לעשרה, דהתחיל ביה וגם מוכח מדבריו דמחלל שבת עוד גרוע מזה,

The issue of granting *aliyos* to non-observant Jews invariably involves a *kiruv* component.⁹⁰ Extra sensitivity is needed where a Jew may be hurt or insulted,⁹¹ as he may be distanced from the Torah by not being called up.⁹² Hence, it requires the weighing of many issues.

The issue of whether calling to the Torah a non-observant Jew qualifies as a violation of *chanufah* will be discussed in chapter XIV.

Although we must be more careful about whom we call up during Rosh Hashanah and Yom Kippur, we can assume that a person who comes to services then believes in Hashem, unless there is evidence otherwise.⁹³ The Chazon Ish allowed non-observant Jews to be called to the Torah. The reason not to give such a person an *aliyah* is that we should not legitimize his behavior by honoring him. However, that message is no longer effective in

מעיקרא דדינא, אבל שפיר צדקו דברי, דכל הטעמים שעליהם סומכים המקילים, משום דנחשב קצת כתינוק שנשבה וכיוצא בזה, לא שייך לענין נשואי נכרית, דאין רוב ישראל נכשלים בזה, ומחוייבים לעמוד בפרץ בכל האפשרות, ועיין גם בתשובות זכרון יהודא (אורח חיים סימן מח), שכתב לאסור לקרות לתורה את מי שדר עם נכרית".

שו"ת מנחת שלמה (חלק ב סימן ד אות י): 90

"בקשר לניהול מנין תפילה עבור רחוקים שרוצים לקרב אותם לתורה ומצוות על ידי השתתפותם בסדרי תפלה, ובהסתמך על הספר החשוב מלמד להועיל סימן כט שהביא מהרבה גדולי עולם להקל בזה במחללי שבת שבזמננו שהם כעין תינוקות שנשבו ובפרט כשזה נעשה למטרה קדושה של קירוב רחוקים לתורה ויראת שמים לכן נראה לעניות דעתי פשוט כדלהלן...אם יש עשרה כשרים בלעדם אפשר לקרוא אותם גם לעלות לתורה ולהרשות לכהן לעלות לדוכן בברכת כהנים".

שו"ת שרידי אש (חלק ב סימן י):

"והדבר מסור לרבנים העומדים על משמרת התורה אם יודעים שעל ידי מניעת כבוד זה לאב ולבן יחזירו למוטב אז ירחיקו אותם מעליה לתורה, ואם חלילה יגרמו בזה שיפרשו את עצמם לגמרי מן הציבור יקרבו אותם מכיון שעל פי דין מותר לקרות לתורה את הבן והאב".

שו"ת רב פעלים (חלק ב אורח חיים סימן יא): 91

"אך מכל מקום היכא דנפק מינה איבה ושנאה ומחלוקת, ובפרט בזמן הזה דשכיחי המכשולות האלה בעשירים ונכבדים טוב להעלים עין".

ועיין עוד בשו"ת דובב מישרים (חלק א סימן כג) בענין כעין זה.

וכן כתב הרב שלמה זלמן אויערבאך במכתב (הובא במבקשי תורה חלק ג קובץ טו): 92

"רבו מאד הסוברים שאין לצרף מחלל שבת בפרהסיא למנין וכך פסק גם משנה ברורה, אולם במקום הצורך יש לסמוך על אלה שכתבו שבזמננו שהפריץ מרובה על העומד הרי הם כתינוקות שנשבו לבין הגויים, ואפילו הם יודעים מעט, מכל מקום קל הדבר בעיניהם והם טועים לחשוב שזה לא כל כך נורא, ולכן בשעת הדחק יש להקל, אולם אם אפשר להתפלל במקום שיש מנין של אנשים כשרים ברור שזה עדיף, אלא שיש להשתדל שלא לגרום צער ועלבון לאנשים וכל שכן שלא לגרום להם התרחקות חס ושלום מהדת".

ובהמשך נביא את השו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ג סימן יב). ומה שנוגע לעניינינו הוא מה שכתב בסוף: 93

"ובימים נוראים יש טעם לכאן ולכאן דרוב בני אדם שבאים להתפלל הרי יש להם אמונה בהש"ת שהוא כותב וחותם דינו של האדם לטוב או חס ושלום שלא לטובה, וגם יש להרבה מהם ממילא הרחוק תשובה שיותר יש לקראם לתורה מבשאר ימות השנה".

אולם הרב שלמה זלמן אויערבאך פסק רק לתת לכאלה הגבהה וגלילה (בספר ועלהו לא יבול – עמוד 402).

a generation where the majority of Jews are non-observant,⁹⁴ nor does the non-observant Jew, by his actions, intend to show chutzpah by flagrantly violating Shabbos in contemporary society.⁹⁵ On the contrary, it is likely that his appearance in shul shows a positive attitude toward mitzvah observance. During Rosh Hashanah and Yom Kippur, as long as we do not have evidence that he does not believe in Hashem, he can say the *berachah*.⁹⁶

4. *Bircas Kohanim*

One who claims to be a Kohen is believed and is allowed to perform the *bircas Kohanim*.⁹⁷

94 פאר הדור (חלק ג עמוד לו) ומעשה איש (חלק ב עמוד פג):

"הצעתי שאילה זו לפני הגאון בעל ה'חזון איש'... דעתו היא כי היות שעל פי דין אין איסור לקרוא לעלות לתורה 'אוכל שפנים' או 'מחלל שבת', כי החשש של שבעה קרויים בשבת אם רשע זה אינו מצטרף אפשר בצנעה לחלק הוספות על ידי הגבאים, אלא כל ענין עיכוב הקריאה לרשעים הנוכר לעיל הוא בתור מגדר מילתא, ולדעתו כל זה היה שייך לפני שפורצי הגדר היו רק יחידים, ועל ידי הרחקה זו היו מחזירים אותם למוטב, אבל כהיום שהפושעים הם רבים, הרחקה זו לא תביא לידי חזרה למוטב אלא תעורר שנאה בלב החפשיים, צריך להרשות, ובפרט שגם הבן ביחוד וגם האב הם בגדר תינוק שנשבה בין העכו"ם".

95 שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא בהערה ד"ה והנה):

"ועל כל פנים סברת האחרונים הנוכרים לעיל לא נפלאות ולא רחוקה היא, שכל הטעם שהמחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כמומר לכל התורה כולה, מפני שעושה מעשהו בחוצפא ובריש גלי קבל עם ועדה, וזהו בזמן שכל העדה כולם קדושים, אבל בזמן הזה בעונותינו הרבים אשר פשתה המספחת, והופקר איסור חילול שבת בפומבי ובראש כל חוצות, ולא שמיע להו איסורא כלל, אין על זה דין מומר לכל התורה כולה. וכמו שכתוב בשם הגאון מהרש"ג חלק ב (סימן מג). עיין שם. וכמו כן בשו"ת זקן אהרן וואלקין חלק א (חלק אורח חיים סוף סימן יב, וחלק יורה דעה סוף סימן נה) להקל בזה מהטעם האמור. וכתב, שלפיכך צריך להיות מתון ביותר בניינים אלה שלא לדחות אבן אחר הנופל, וכמאמר הו"ל שמאל דוחה וימין מקרבת (סוטה דף מז), והביא מה שכתוב בשו"ת נחלה לישראל (סימן ג) שכיון שעברו עבירה ושנו בה נעשית להם כהיתר ומחשבי כשונגים".

96 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ג סימן יב):

"ובדבר עליות לתורה למי שאינו שומר שבת. הנה מעצם הדין תעיינו בספרי חלק שני מאורח חיים סימן נ שבארתי שם שברכת כופרים אינה ברכה כלל ואין לענות אמן אחריהם כיון שהזכרת השם אצלם הוא כדברים בעלמא ואינם מחזיקים אותו למלך העולם והיו זה כבלא שם ומלכות, אבל הוא דוקא בכופרים דאם אינו כופר שיש לו אמונה בהש"ת אך שהוא עברין על איסורין אף על שבת החמורה בשביל פרנסתו ושאר תאוות הוא ברכתו ומהוייבין לענות אמן אחריה ומוציא ידי אחרים השומעים. ולכן למעשה לאלו הכופרין ממש אין לקרא לתורה לעולם אף שכפירתם בא מצד שכן חונכו מאבותיהם הרשעים והם כתינוק שנשבו דעל כל פנים כיון שאינם מאמינים הרי שם הקב"ה הוא אצלם כדברים בעלמא והוא כבלא שם ומלכות שאינה ברכה, ואם הם מאמינים בה' ובתורתו אף שהם בעלי עבירה רשאים לקוראם לתורה, אבל יש למעט כפי האפשר באופן שלא יבוא לידי מחלוקת, וצריך לסדר אופן העליות באופן שלא יצטרכו לקרא אלו שאינם שומרי תורה כל כך. ובימים נוראים יש טעם לכאן ולכאן דרוב בני אדם שבאים להתפלל הרי יש להם אמונה בהש"ת שהוא כותב וחותם דינו של האדם לטוב או חס ושלום שלא לטובה, וגם יש להרבה מהם ממילא הרחור תשובה שיותר יש לקראם לתורה מבשאר ימות השנה, ויש טעם להיפוך שבימים אלו הא צריך יותר ליהרר ואף בדברים שאין מחוייבין ליהרר כל השנה כדאיתא באורח חיים בסימן תרג לענין פת עכו"ם, וכמו כן הוא בכל דבר. אבל יותר נוטה שהוא רק בדברים שאינו נוגע לאחרים אבל בדברים שהחומרא הוא קולא לולא לכבוד אחרים שאפשר שיש להם הרחור תשובה לא שייך להחמיר שלכן יש להקל, אבל לכופרים ממש בכל אופן אין לקרא לתורה כדלעיל ולרוב בני אדם מהסתם שבאין להתפלל מותר".

97 שו"ת ערוך (אבן העזר סימן ג סעיף א):

"מי שבא בזמן הזה ואמר כהן אני אינו נאמן ואין מעלין אותו לכהונה על פי עצמו ולא יקרא בתורה ראשון ולא ישא את כפיו.

There is a dispute amongst the *poskim* whether a Kohen who is a *mumar* for *chillul Shabbos* may perform the *bircas Kohanim*. Most authorities forbid him to do so,⁹⁸ but Rav Moshe Feinstein opined that while it would be best if a *mumar* who is a Kohen not perform the *bircas Kohanim*, we cannot disqualify him from doing *bircas Kohanim* if he so wishes.⁹⁹ A number of *poskim* contend that today, non-observant *Kohanim* should be permitted to perform the *bircas Kohanim*.¹⁰⁰

98 הג"ה יש אומרים דנאמן לקרות בתורה ראשון ולישא את כפיו בזמן הזה שאין לנו תרומה דאורייתא שנחוש שמא יעלו אותו לתרומה וכן נוהגין האידיא בכל מקום שאין נוהגין בתרומה בזמן הזה וליכא למיחש למידיי".
 רוב פוסקים אסרו מומר לחלל שבת לעלות לדוכן כמו שפסק הפרי חדש (אורח חיים סימן קכח אות ט):
 "אמרינן בפרק קמא דחולין דמומר לנסך היין ולחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כמומר לכל התורה כולה וכפי זה צריכין לעשות תשובה כדי שיוכלו ליישא את כפיהם".
 וכן פסק בשו"ת רב פעלים (חלק ב אורח חיים סימן יח):
 "אבל כמומר לחלל שבת בפרהסיא הרי זה כמומר לכל התורה כולה ולכולי עלמא אם לא עשה תשובה לא ישא כפיו".
 וכן בשו"ת הרדב"ז (חלק שלישי סימן נט) ובשו"ת פני מבין (אורח חיים סימן כה אות ג) פסקו דמחלל שבת בפרהסיא לא ישא כפיו.

99 וכן פסק המשנה ברורה (סימן קכח סעיף קטן קלד):
 "וכן אם הוא מומר לחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובר גילולים ולא ישא כפיו".
 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק א סימן לג):
 "סברי אחרונים דפסול לנשיאת כפים וכדאיתא במשנה ברורה סעיף קטן קלד אבל יש לפקפק בזה טובא כי לא כלילא הוא לכל דברים ומסוק וזה לשונו: נמצא שלדינא אין לפוסלו אבל למעשה אפשר יש בזה משום מיגדר מילתא ראוי יותר שלא להניחם ליישא כפיהם כדנהג כבוד תורתו הרמה כל הימים שהוא שם ואף אם ליכא כהן אחר וכו' אבל אם אמרו לו שיעלה באופן שיעבור בעשה מסתבר שצריך ליישא כפיו וכו' למחות ביד חוקה באלו עיררות שמניחים אותם ישא כפיהם אף שאין רוח חכמים נוחה מזה מסתבר שאין מחוייבין".
 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ב סימן ד):

100 "ומה שכתב כבוד תורתו הרמה שגם הגרמ"מ בלבוש מרדכי מסיק להקל בנשיאת כפים למחללי שבת כדכתבתי בסימן לג וכו' תודה גדולה לכבוד תורתו הרמה ששמחני ממש בזה שכיוונתי דעת הגדולים וספריהם אינם אצלי לעיין בהם".
 בשו"ת זקן אהרן מורב אהרן וואלקין (חלק א סימן יב) גם העלה להחיל מחללי שבת בפרהסיא אבל גם כתב שזה רק אם רוצים ליישא כפיהם אז אין להרחיקם לגמרי [וגומר שם "ואולי ישימו אל לבם בברכת כהנים כשהותמים בשלום לתקן ולהיטיב דרכיהם"].

שו"ת יביע אומר (חלק ז אורח חיים סימן טו סעיף קטן ד):
 "שכהן המחלל שבת בפרהסיא, ובא לבית הכנסת להתפלל, ולא פרק מעליו עול מלכות שמים לגמרי, אין למונעו ממצות נשיאות כפים".

וכמו כן בילקוט יוסף (אורח חיים חלק ראשון הלכות נשיאת כפים סעיף טו). ושם הביא את דברי בעל אגרות משה (אורח חיים חלק א סימן לג) בענין הזה שמפקפק עם דברי המשנה ברורה שכתב שדין מחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם ובפרט בזמן הזה שרוב מחללי שבת בפרהסיא עושים כן בשביל תאווה, ורבים מהם הולכים לבית הכנסת להתפלל, ואחר כך הולכים לבית מסחרם, אפשר ש...אינם כעובדי עבודה זרה לכל דבר, וכל שכן לנשיאות כפים. ואין למחות ביד חוקה באלו שמניחים אותם ליישא כפיהם, ואף שאין רוח חכמים נוחה מהם, מכל מקום אין מחוייבים למונעם מנשיאות כפים. עד כאן תוכן דבריו.
 ועיין בפרק ד ששם ביארנו מה שיטת המשנה ברורה בנוגע למחללי שבת בזמננו.

5. Shortening the Tefillos

A *mekarev* who finds himself on occasion involved in a *kiruv* situation which is very sensitive and cannot be disturbed, may use his *shikul hada'as* to abridge his prayers—other than *Shemoneh Esreh*. Ideally, all of the *Shema* should be said. However, in very extenuating circumstances, one could limit himself to reciting the first paragraph, or even the first verse of *Shema*. Preferably, one should recite the morning blessings and the blessing over the Torah, the latter being a Torah obligation. However, it behooves the *mekarev* to arrange his priorities so that he should not find himself repeatedly in this situation.

Any announcement that the congregation requires (e.g., page announcements, explanations, etc.) is not considered a disruption of the prayers, though clearly there is a difference between an announcement in the middle of *Pesukei D'zimrah*, which is much more lenient, and an announcement later in the prayers.

A synagogue should not regularly abridge the prayers, but a synagogue which does maintain regular prayers may also maintain a special beginners' minyan.

Determining the length of the prayers on the *Yamim Nora'im* requires a separate *she'eilah*. The guiding principle is to determine what will inspire the congregants the most and, on the other hand, what will distance them.

An additional factor to be taken into account when considering whether to abridge a *tefillah* would be the effect on the *mekarev*, especially if he finds himself regularly in the situation of compromising personal prayers.

B. HANDLING WINE

It is forbidden to drink wine or grape juice that was handled by a Shabbos desecrator. The background and reason for this prohibition will be explained below. We will also clarify the parameters of the contemporary Shabbos desecrator with respect to this law, as well as which types of wine are subject to this prohibition. In addition, we will discuss whether it is just the wine that such a Jew has actually touched with his lips or hands or also wine contained in a bottle or cup that he has handled.

1. Wine of a Non-Jew

The Torah forbids benefiting from wine that was used for idolatrous purposes.¹⁰¹ Chazal extended this prohibition to include *stam yeinam*, any wine of a non-Jew, as well as the wine of a Jew that was handled by a non-Jew.¹⁰² One of the reasons that the Gemara offers for this prohibition is to prevent social mingling between Jews and non-Jews that could lead to intermarriage.¹⁰³

2. Wine of a Shabbos Desecrator

The Gemara only discusses the prohibition of drinking the wine that a non-Jew handled. The Rishonim rule that when Chazal declared that a flagrant Shabbos desecrator is like a non-Jew, *ipso facto* it became forbidden to drink the wine that was drunk from or handled by a Shabbos desecrator.¹⁰⁴ (It should be noted that this prohibition was not extended to wine that was handled by a Jewish minor who transgresses Shabbos.)¹⁰⁵

101 עבודה זרה (דף כט ע"ב):

"משנה: אלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואיסורין איסור הנאה היין וגו'.

גמרא: יין מנלן אמר רבה בר אבא אמר קרא אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסכים מה זבח אסור בהנאה אף יין נמי אסור בהנאה זבח גופיה מנלן דכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה אף זבח נמי אסור בהנאה ומת גופיה מנלן אתיא שם שם בעגלה ערופה כתיב הכא ותמת שם מרים וכתוב התם וערפו שם את העגלה בנחל מה להלן אסור בהנאה אף כאן נמי אסור בהנאה והתם מנלן אמרי דבי רבי ינאי כפרה כתיב בה כקדשים".

102 עבודה זרה (דף נה ע"א):

"לוקחין גת בעוטה מן העובד כוכבים אף על פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור ירד לבור".

103 עבודה זרה (דף לו ע"ב):

"ועל יינם משום בנותיהן...בנותיהן דאורייתא היא דכתיב לא תתחתן בהם".

רמב"ם (הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה ט):

"ויש דברים שאסרו אותם חכמים, ואף על פי שאין לאיסורין עיקר מן התורה, גזרו עליהן כדי להתרחק מן העכו"ם, עד שלא יתערבו בהם ישראל ויבאו לידי חתנות, ואלו הן, אסרו לשתות עמהן, ואסרו לאכול פיתן או בישוליהן, ואפילו במקום שאין לחוש לגיעולי כליהם".

וסיפר לי הרב דוד קאהן שלפי כמה ראשונים אחרי שגזרו על היין של סתם עכו"ם בגלל בנותיהם כללו חז"ל גם את הטעם של חשש עבודה זרה. והתפקא מינה בהמשך בנוגע ליין שנגע בו יהודי מחלל שבת שאין שייך לאיסור של נישואי תערובת.

104 שולחן ערוך (יורה דעה סימן כבד סעיף ח):

"ומומר, אף על פי שהוא מהול, עושה יין נסך במגעו; ונאמן לומר ששב בתשובה".

ויש לציין שלפי מה שכתוב בשו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ה סימן לו) לא שייך כלל איסור זה שמומר לשבת עושה יין נסך ויותר נוטה שלא נאסר מדינת אלא מנהגא. [והתפקא מינה במקום ספק או במחלל שבת שהוא ספק תינוק שנשבע או שמוגעו ספק מנגע האוסר, דא אפילו ספק דרבנן אין כאן אלא ספק של איסור מנהגא. וגם כן בגלל זה לא נהגו להחמיר גם שלא ליתן יין להמחללי שבת עצמן.]

105 קטן המחלל שבת אין נגיעתו אוסרת משום סתם יינם דאין עליו דין מומר—כך פסק הרב משה פיינשטיין (רשומי אהרן—אבן העזר הלכות יין נסך סימן קכג).

The *Chasam Sofer* writes that the decision that non-observant Jews have the status of non-Jews in this context—and that their wine be forbidden—was only a penalty. Therefore, if there is any doubt whether the wine was handled, the wine could be permitted if one would otherwise incur a substantial loss.¹⁰⁶ Amongst the *Chasam Sofer's* considerations is the assertion of the Mahari Assad, who claims that until evidence has been given in a *beis din* proving that a person was a Shabbos desecrator, there is no prohibition on such wine, nor does a religiously-conscientious person have to be stringent.¹⁰⁷ In addition, this very stringent situation is unlikely to happen.

In contrast, the *Har Zvi* rules that a *ba'al nefesh* should be stringent and not drink the wine of a Shabbos desecrator,¹⁰⁸ but apparently, he too agrees that *me'ikar ha'din*, such wine is permitted.

The *Binyan Tzion*¹⁰⁹ and other *poskim* have suggested that contemporary non-observant Jews are *tinokos shenishbu*, and therefore they have permitted their wine.¹¹⁰ However, the *Binyan Tzion* added, “One who is stringent to consider the wine of these sinners to be *stam yeinam* will receive a blessing—although those who are lenient have [substantial arguments] on which to rely.”¹¹¹

106 שו"ת התם סופר (יורה דעה סימן קס):

”ישראל שדרך יין והעידו עליו ב' עדים שדרכו בליל שבת קדש אחר צאת המוכבים וב' מעידים שלא יצאו המוכבים עדיין הנה מדברי מולם נלמד שעל כל פנים דרך בנת סמוך לשבת מאוד והוא איש רשע וראוי לגעור בו ושלא להאמינו על איסורים אבל לומר שיהיה אותו היין יין נסך על שהליל שבת לא ידענא כי לא הזכיר מעלתו שהיה שם עשרה מישראל דאי לא הכי לא מקרי מחלל שבת בפרהסיא ובשגם איכא תרי סתי דסתרי ואוקי גברא אחזקתיה ומכל שכן דיש לומר דלא מכחשי אלא הני ראו ג' ככבים מפורזים והני לא ראו ואו באותו מעמד סמך הוא אהני דלא ראו ועוד דלא הזכיר מעלתו שהיו הענבים שדרך מחוסרים שחוקה ודריכה ועיין סוף פרק קמא דשבת בראשונים ובמומר לתאיבון באיסור דרבנן יענין הוריות דף יא ע"א והתם בלחכעים מיירי והכא מה שעושה יין נסך אינו משום חטאת כי מותר להתחנן בבנותיו ולא משום להא דעבודה זרה אלא משום קנסא עשאוהו כגוי עובד עבודה זרה ועל כן אין להחמיר כל כך ומכל שכן אם לא נודע שנענע בהיין רק מה שדרך והוציא היין על ידי כחו אם כן היין שייצא מהענבים קודם שנעשה מומר היה מותר ומה שייצא אחר כך באותו הגת שבאותה הדריכה עצמה נתערבו זה בזה וקמא קמא במיל על כן אין להחמיר ולהפסיד ממונו של ישראל כשר בשביל זה”.

107 שו"ת יהודה יעלה (חלק א יורה דעה סימן נ):

”וזה לפי הדעה שמומר לחלל שבת בפרהסיא נעשה כמומר לכל התורה כולה מדרבנן ולא מדאורייתא”.

108 שו"ת הר צבי (יורה דעה סימן קה):

”את זה אמרתי להעיר בדברי מעלת כבודו, כי אין הדבר פשוט כל כך להתיר סתם יינם של מחללי שבת, והנה להם לישראל אף על פי שאינם נביאים בני נביאים הם, ויש לזה מקור בדברי הראשונים שמפיהם אנו חיים, דמבואר מתוך דבריהם דמהלל שבת בפרהסיא אוסר יין במגעו, ומהראוי שמעלת כבודו יפרסם ברבים שכל בעל נפש ירחק בכל מאי דאפשר מיינם של מחללי שבתות בפרהסיא”.

109 שו"ת בנין ציון (חלק ב סימן כג).

110 בשו"ת אהייעור (חלק ג סימן כה) ובשו"ת חלקת יעקב (סימן עו) ועוד כולם העלו להקל רק בדיעבד על פי הסברא של הבנין ציון.

111 שו"ת בנין ציון (חלק ב סימן כג):

”המחמיר להחשיב נגיעת יין של הפושעים הללו לסתם יינם תבא עליו ברכה אכן גם המקילים יש להם על מה שיסמכו”.

Does this indicate that the halachic dispensation to drink such wine is only to be utilized under extenuating circumstances? This would affect making Kiddush on such wine, since if the halachic dispensation may only be utilized under extenuating circumstances, one should not rely on it, as one could make Kiddush on bread. (One may only drink such wine if there isn't bread available. In which case, one would drink two *revi'iyos* of such wine, one for Kiddush and one in place of *Hamotzi*.)¹¹²

Maharsham builds on the rationale of the *Binyan Tzion*, adding several other reasons why the wine of today's Shabbos violators should not be considered *stam yeinam*.¹¹³

There is considerable support for adopting a lenient ruling that today's Shabbos violators do not invalidate wine that they handle;¹¹⁴ especially if this is at the expense of being *mekarev* the person, or if the accompanying embarrassment will only push them further away from Torah observance.¹¹⁵

112 שו"ת שאילת יעבץ (סימן מו), כף החיים (סימן רעב סעיף קטן ג), שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא). ועוד וכתב המוחזק אפרים (סימן מט) שאם קידש על סתם יינם בשוגג בדיעבד יצא [ולא מיקרי מצוה הבאה בעבירה] וכן כתב החסד לאברהם (חלק ב סימן לא) וגדולה מזו כתב הבאר היטב (אורח חיים סימן רעב סעיף קטן ב) שמשמע שמלכתחילה אם אין לו יין אחר יכול לקדש על סתם יינם. אבל המנחת אלעזר (חלק ב סימן יח) כתב שסתם יין אינו כשאר איסורי דרבנן אלא המיר טפי שבשאר איסורים יש רק איסור גברא [לא למרוד בדברי הז"ל] ואין איסור הפצא ואם כן כששגג בשאר איסורי דרבנן כתב הנתיבות שאין איסור כלל [בגלל שאין כאן מרד]. מה שאין כן בשתיית יין נסך שעצם היין פוגם ומטמא את נפש האדם [היינו שיש איסור הפצא] שאז אפילו בשוגג נשאר האיסור. ולכן, לדעתו כתב הרמ"א שאפילו בשוגג צריך כפרה. והניח בצריך עיון במקרה כשעשה קידוש בסתם יינם אם אפילו בדיעבד יצא או לא. ושו"ת לבושי מרדכי (אורח חיים סימן לה) כתב שלא יצא אפילו בדיעבד. ועיין בספר מקרב בימין (עמודים רלא ורלה) שדן באריכות בענין זה ומביא כמה דעות החולקים על המנחת אלעזר. וכן פסק הרב חיים פנחס שיינברג להקל [מובא בספר עונג שבת של הרב שמחה בוניס כהן עמוד מז סעיף קטן כא].

שו"ת מהרש"ם (חלק א סימן קכא) והביא הרבה צדדים להקל והנה:

א. דאם בפני אדם גדול מישראל הוא נשמר מלחלל, אינו בכלל מחלל בפרהסיא.

ב. וגם אם אינו מחלל בדברים חמורים המפורסמים לכל אינו נקרא מחלל שבת בפרהסיא.

ג. וכן אם רק מחלל באיסורי דרבנן.

ד. והביא גם את העיטור, תשב"ץ ורבי עקיבא איגר דלא מקרי מחלל שבת אלא בעבודת קרקע.

ה. וגם שמא היה בשגגה ואומר מותר וכדומה, וגם לכמה דעות צריך עשרה הרואים.

וכל זה חוץ מסברת הבנין ציון. וסיים "ועיין בברכי יוסף יורה דעה סימן קכד, דהמחלל שבת קודש בפרהסיא עושה יין נסך במגעו, ולפי הנזכר לעיל לאו כלל הוא".

114 שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא) ועיין שם בחלק א אורח חיים סימן טו. ועיין בשו"ת שרידי אש (חלק ב סימן י אות ד"ה ומה שכתב) ושם מביא שיטת הבנין ציון בלי ההסתייגויות של הבנין ציון [ואילו הבנין ציון עצמו (חלק ב סימן כג) כתב שהחמיר תבא עליו ברכה אבל הוסיף שגם למקילים יש להם על מה שיסמכו]. וכן פסק הגר"א הענקין בספר פירושי איברא (סימן ה אות ד). ולשיטה זו אפשר להוסיף את המהר"י אסאד שנביא למטה. ובין המקילים אפשר להביא גם כן את המשנה הלוכה (חלק יב סימן לה). ומעיקר הדין הרב חיים פנחס שיינברג היה גם כן מיקל אף על פי שסבר לכתחילה יש להחמיר.

מהר"י אסאד (שו"ת יהודה יעלה יורה דעה סימן ט):

Rav Ovadia Yosef adds many reasons why we could be lenient with wine that was handled by contemporary non-observant Jews.¹¹⁶ He states that certainly, regarding those traditional Jews who only violate Shabbos in order to earn a livelihood, their touching wine does not render it *stam yeinam*.¹¹⁷ Moreover, if it is expected that these people would observe Shabbos while spending Shabbos in a Torah-observant community, then there is even more reason to be lenient in this matter.¹¹⁸ Rav Dovid Tzvi Hoffman contends that even *bona fide* Shabbos violators today should not be ascribed all the stringencies of Shabbos violators of previous times, since they are in an environment where the majority of Jews are

"ומה גם כעת היום בזמננו שהדור פרוץ מרובה אין להרחיקם כל כך ולדחותם בשתי ידיים הלילה שלא יפקרו טפי ויותר טוב לקרבם ברוגע...מכל הלין טעמי נראה לי שגם בעל נפש אינו צריך להחמיר על עצמו מלשתות יין שנגעו בה מחללי שבתות כאלו שבזמן הזה שלא העידו בפניהם בפני הבית דין שחללו בפני 'מישראל'."

עיי' עוד במה שכתוב בשו"ת יביע אומר (חלק ד יורה דעה סימן ז אות ד):

"אם כן אם נסכים לבייש לאנשים הללו ולהלבין פניהם ברבים לאסור היין במגעם, כאילו נשפך דמם על ידי זה, ויפקרו לגמרי, ויעברו על כל המצות שבתורה, וידינו שפכו את הדם הזה חס ושלום. וכמו שכתב הגאון רב חיים פלאגי זצ"ל בשו"ת חיים ביד (סימן ז), לענין מוגלח זקנו בתער והתירו בו ג' פעמים ועודנו עומד במרדו, שאין לדחותו בשתי ידיים לבל יפקור טפי, וכמו שכתב הגאון יעבץ בתשובותיו, דמה שהיה מסביר פנים למגלחי זקנם בתער, משום שהדור פרוץ, ויש לחשוש שיצאו לגמרי מן הדת, ועל ידי ההתקרבות והסבר פנים הם מתביישים ואינם פורקים עול התורה לגמרי. עיי' שם."

ורוב פוסקי זמננו הלכו במסילות פוסקים האלו בענין זה ודלא כהמנחת אלעזר (חלק א סימן עד) שכתב שזהו היפך דין מפורש בהג"ה (יורה דעה סימן שלד סעיף א) שמגדיל למי שהייב נדוי ואין חוששין שיצא לתרבות רע.

עיי' בהערה הקודמת. וכתב היביע אומר (שם) עוד, דאפילו הלבושי מרדכי (חלק א אורח חיים סימנים צא וצב) שחושב שמחללי שבת של זמננו אינם כתינוקות שנשבו, מכל מקום, היות שסתם יינם הוא רק איסור מדרבנן, אפשר להקל. וכמו שכתב המנחת אלעזר (חלק ב). ובמיוחד אם נוהרים בשאר מצוות וגם אם החילול שבת שלו הוא רק בדרבנן כגון במקדח וממכר. והשיורי ברכה (סימן כג סעיף קטן ב והובא בשו"ת יביע אומר בסעיף קטן כ שם) כותב דכל היכא דאיכא להקל בסתם יינם [וכגון שלא ראו עשרה שומרי שבת את החילול בבת אחת] תלינן, משום דהוי גזירה דרבנן. והארי"ז ז"ל היה מיקל בספק סתם יינם מישמעאליים ומומר לחלל שבת לא גרע מישמעאלי. ולכן אינו אוסר אלא בשתיית המחלל שבת מהבקבוק ע"כ והא דמומר הוא כגוי אינו אלא דין מדרבנן הוא וגזרת סתם יינם גם כן דרבנן היא והוי ליה תרי דרבנן.

אבל בסופו של דבריו כתב היביע אומר להקל רק במקרה של מחלל שבת בשביל פרנסה ושחויץ מזה הוא שומר שבת ושאר מצוות. כי אפילו מחלל שבת ממש הוא רק כגוי מדרבנן וגם האיסור של סתם יינם הוא מדרבנן [או לפי החתם סופר משום קנס] הוא ליה תרי דרבנן ולכן אפשר לסמוך להקל. [ולפי סברתו היה אפשר להקל בכל מחלל שבת.]

שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא):

"וידעתי בבירור בהיותי במוצרים, כי הרבה מן האנשים הללו [שעובדים ביום שבת לצורך פרנסתם], כצאתם מן העבודה, נוהרים שלא לחלל שבת, וכן אינם מעשנים בשבת, וכיוצא באלה, וחלק מהם מתפללים בשבת כמנין ראשון, כדי להספיק להגיע למקום עבודתם בזמן, ובמסותרים תבכה נפשם על מה שהם מוכרחים לחלל השבת לצורך פרנסה. ובאנשים הללו נראה לעניות דעתי ברור שאפשר להקל במגעם ביין. וכמו שכתוב בשו"ת ידי דוד קראסו (חלק אבן העזר סימן ג דף ריח), שלדעת הרמב"ן ורבינו יונה והריב"ש יראת ממון חשיב אונס, ואינו עושה יין נסך במגעו."

מי שמפחד לחלל שבת בפני עשרה משום שאימת הציבור עליו אינו נקרא מחלל שבת בפרהסיא. וכתבתי בצידור למעשה היינו מי שנמצא בציבור שומרי תורה ומוצות, וכל שכן מי שנמצא אצל משפחה אחת של שומרי תורה ומוצות, שאם במקרים כאלה לא יחלל שבת אינו נקרא מחלל שבת בפרהסיא.

non-observant, and therefore they do not appreciate that they are doing something that is particularly wrong (even if they do realize that the ideal is to keep Shabbos).¹¹⁹

The Mahari Assad goes further, requiring testimony in *beis din* for someone to be declared a flagrant Shabbos desecrator. Some bring the Mahari Assad as another reason to be lenient in these matters in general,¹²⁰ while others argue against his position.¹²¹ Some *poskim* argue with Mahari Assad in the case of a biblical prohibition, but agree with him in the case of a rabbinic injunction.¹²² Since the prohibition of *stam yeinam* is forbidden only by rabbinic injunction, some authorities are lenient to permit the wine of a Shabbos violator wherever it is not clear that he has desecrated Shabbos in front of ten people.¹²³ In addition, the principle that a flagrant Shabbos desecrator is compared to a non-Jew is in itself a rabbinic injunction; therefore, Rav Ovadia Yosef maintains that the prohibition of *stam yeinam* for wine that was handled by a Shabbos desecrator qualifies as a rabbinic injunction¹²⁴

119 שו"ת מלמד להועיל (אורח חיים סימן כט):

"עוד יש סניף להקל דבזמנו לא מיקרי מחלל שבת בפרהסיא, כיון שרובנו עושין כן, דבשלמא אם רוב ישראל זכאון, ומעטים מעיזים פניהם לעשות איסור זה. הרי הוא כופר בתורה ועושה תועבה ביד רמה ופורש עצמו מכלל ישראל, אבל כיון דבעונותינו הרבים רובם פורצים הגדר תקנתם קלקלתם, היחיד חושב שאין זה עבירה גדולה כל כך ואינו צריך לעשות בצנעה, ופרהסיא שלו כבצנעה, ואדרבה היראים קרואים בזמנו פרושים ומובדלים, והפושעים הם ההולכים בדרך כל הארץ".

120 בשו"ת מלמד להועיל (אורח חיים סימן כט) בנוגע לצירוף במנין, שו"ת אבני צדק (יורה דעה סימן ס) ושו"ת פרי השדה (חלק א סימן סב).

121 שו"ת ערוגת הבושם (אורח חיים סימן עז), שבילי דוד (יורה דעה סימן קיט סעיף קטן ב), שו"ת מנחת אלעזר (חלק א סימן עד), שו"ת מנחת יצחק (חלק א סימן עד).

122 שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא):

"אמנם אין להתעלם שיש גם כן כמה רבנים שלא קבלו דברי המהר"י אסאד הנוכר לעיל, וכמו שכתוב גם כן בשו"ת פני מבין (חלק אורח חיים סימנים צא וצב). וכן ראיתי עוד בשו"ת לבושי מרדכי חלק א (חלק אורח חיים סימן קיא) שהוכיח מחמת סופר דלא כמהר"י אסאד. עיין שם. ועיין עוד בשו"ת לבושי מרדכי במהדורא תנא (חלק אורח חיים סימן ט) שכתב, שבתשובות אבני צדק (אבן העזר סימן ז) הביא דברי השבילי דוד שחולק על מהר"י אסאד, והסכים עמו בדברים שהם מדאורייתא, אבל בדברנו עומד הוא בסברתנו לסמוך על דברי המהר"י אסאד. עיין שם. [אם כן בסתם יינם דהוי מדרבנן אפשר להקל]".

123 שו"ת לבושי מרדכי (אורח חיים מהדורא תנא סוף סימן קי). ובחידושי הגאון רבי עקיבא איגר (יורה דעה סימן רסד).

ובשו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא סעיף קטן יא) האריך בזה עיין שם.

124 שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא אות כ):

"בספיקא דהאי מילתא אוליגו לקולא, וכמו שכתוב בשו"ת ברכה (סימן קכג סעיף קטן ב) דכל היכא דאיכא למתלי להקל בסתם יינם, תלינן, משום דהוי גזירה דרבנן. ושכן כתוב בתשובות הרא"ם (סימן נו). והביא עוד מה שכתב מורינו הרב חיים ויטאל בשער המצות (פרשת עקב), שהאר"י ז"ל היה מקל בספק סתם יינם מישמעאליים. עיין שם. וכך פסק הרב החסיד בן איש חי (פרשת בלק אות ג). ועיין עוד בשו"ת באר המים (חלק יורה דעה סימן לג). עיין שם. ומומר לחלל שבת לא גרע מישמעאל, וכמו שכתוב להדיא בספר האשכול חלק ג (עמוד קנא), ולכן כתב שאינו אוסר אלא בשתייה. עיין שם. ומינה דהואיל וכמה אחרונים סבירא להו דבעינן בפני עשרה ביחד, אפשר להקל בזה בסתם יינם. ומכל שכן לסברת הפוסקים דסבירא להו דהא דמומר הוי כגוי, אינו

that is servicing another rabbinic injunction, which is a further reason to be lenient.¹²⁵

Maharshag rules that if a Jew keeps some of the laws of Shabbos (for example, he abstains from smoking or driving on Shabbos), but works on Shabbos, he is not considered a Shabbos desecrator because he shows thereby that he does believe that God created the world.¹²⁶ (Since doing business on Shabbos is a rabbinic injunction according to many, a person working on Shabbos might be able to arrange things so that he is not transgressing any biblical prohibitions. Then, he could be called up to the Torah for an *aliyah*, be counted as a part of a minyan, and his wine would not become *stam yeinam*.)¹²⁷ Similarly, if he associates with an Orthodox shul, thereby identifying with those who do keep Shabbos, he is also not in denial that Hashem created the world.¹²⁸

However, not all *poskim* adopt this lenient approach. For example, Rav Moshe Feinstein was of the opinion that it is forbidden to drink

אלא מדרבנן, וגורת סתם יינם דרבנן, הוה ליה תרי דרבנן, ובמידי דפלוגתא אולין לקולא. ועיין עוד בשו"ת מנחת יחיאל (סימן קה) בשם אוריין תליתאי, שגם כן כתב להתיר בספק מגע מומר לחלל שבת".

125 שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא):

"ובהיות שעיקר דין סתם יינם מדרבנן, וגם לכמה פוסקים, לא חשיב מומר אלא מדרבנן, ולדעת החתם סופר ודעמיה הוא רק משום קנס] הוה ליה תרי דרבנן, ושפיר סמכין להקל באלו. וגו' ועוד כתב שם: ומכל שכן [שצריך להקל במקום ספק] לסברת הפוסקים דסבירא ליה דהא דמומר הוי כגוי, אינו אלא מדרבנן, וגורת סתם יינם דרבנן, הוה ליה תרי דרבנן, ובמידי דפלוגתא אולין לקולא".

126 שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא אות יח):

"ועיין בשו"ת מהרש"ג (חלק יורה דעה סימן כה אות ו וחלק ב סימן מט) שהמחלל שבת בפרהסיא, ונוהר שלא לעשן סיגריות, וכיוצא באלה, אינו נקרא מומר גמור, עיין שם בד"ה ועוד, שלא אמרו שמחלל שבת בפרהסיא דינו כגוי, אלא באופן שעושה יום שבת כיום חול לגמרי בכל המלאכות שיודמנו לו להנאותו, שבזה שייכת סברת רש"י (בחולין דף ה) שנראה שהוא כופר במעשה בראשית, אף על פי שהוא כן לתיאבון, אבל אם הוא כותב בשבת לצורך פרנסתו, ונוהר מלעשן סיגריה בשבת, ומבשלים אצלו מערב שבת, אין דינו של זה כמומר לכל התורה כולה, שהרי נראה ממעשיו שהוא מאמין במעשה בראשית, אלא שחושב קצת שלצורך פרנסה הוי כפיקוח נפש ומוותר, וכעין מה שכתוב (בבבא מציעא דף ה ע"ב) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו. ואף שאין לחשוב כשוגג גמור, ובדאי שהוא פסול לעדות ולשבועה, מכל מקום לענין שיהיה עושה יין נסך במגעו, שהוא רק מדרבנן, שפיר יש לסמוך על סברא זו לדונו כשוגג. עד כאן תוכן דבריו. (מובא בשו"ת יביע אומר חלק א, יורה דעה סימן יא)".

127 שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא אות כ):

"שבשו"ת רב פעלים חלק ג (חלק אורח חיים סוף סימן יב) כתב דיש לסמוך על שיטת הבנין ציון בחילול שבת דרבנן, כגון במקח ממכר, אף על פי שהוא עושה כן בקבע בכל שבת ומבטל מצות עשה דשבתה, כמו שכתב החתם סופר, ושרי להעלותו לספר תורה ולצרפו לעשרה. עיין שם".

128 שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא):

"וכיו"ב כתב בשו"ת חתן סופר (סוף סימן נד), שהמתכבד בחברת יראי ה', ומעמיד עצמו כאחד מהם, אף על פי שבאמת הוא פושע ומורד מצוה לקרבו למצות ה'. וכי עיין שם. וכן העלה להקל בתשובות הגאון מהר"ח צבי הירש מאנהיימער בשו"ת רשב"ן (חלק אורח חיים סימן קלט), והביא דברי המהר"י אסאד הנזכר לעיל. עיין שם. וכתוב בשו"ת שאלת שלמה חלק ב (סימן עז) בד"ה וראיתי, בשם רב אחד".

wine that was handled by contemporary Shabbos violators.¹²⁹ This is also the position of Rav Yaakov Kamenetsky.¹³⁰ (Rav Feinstein maintains this stringent position in spite of the fact that elsewhere he stresses that it is merely a custom to be stringent to invalidate the wine of non-observant Jews.)¹³¹

Many authorities maintain that if a *tinok shenishbah* handles the wine, it does not become *stam yeinam*. And, if we are not sure of the status of the person, we would not consider the wine he touched to be *stam yeinam*. This is because the majority of non-observant Jews in the world are *tinokos shenishbu*, and the prohibition of *stam yeinam* is only a rabbinic injunction.¹³²

3. The Definition of Handling

Even if we are stringent and follow the position that today's non-observant Jews are not considered *tinokos shenishbu* with respect to *stam yeinam*, we are only talking about the wine that they have actually touched (e.g., the wine remaining in their cups after they have drunk from them). Mere touching, lifting, or moving a bottle of wine, even if it is open, would not cause the wine

129 שו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק ד סימן נח). [עיין שם באריכות לגבי דין מחללי שבת בזמננו ובמקום אחר הארכתני].

ובספר מסורת משה (חלק א):

"וגם שאל אם יש צורך ליהרר מסתם יינם של אנשים שהתחילו להיות בעלי תשובה. זאת אומרת שעכשיו יודעים למשל שיש ענין של שבת אך עדיין מחללים שבת, אבל זה בעיקר מחמת אי-ידיעה, לא אי קבלה. ואמר רבינו אולי יש מצאיאות כזה, שמישהו סובר שעיקרו של שבת הוא האכילת קוגעל לא איסור מלאכה ואם כן אולי נחשבים כשוגג. אבל למעשה יותר טוב לבשל היין מקודם".

130 אמת ליעקב (יורה דעה סימן קכד הערה 56):

"אף שבשאר דיני התורה אנו מקילים עם מחללי שבת שבזמננו לדונם כתינוק שנשבה, אבל לגבי מנגעם בין להחמיר יש להחמיר ולאסור היין".

131 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ה סימן לו):

"מכל מקום יין דישראל מומר לשבת, שאף שמחלל שבת הוא כעובד עבודה זרה, על כל פנים הא ידוע וברור לנו שאינו עובד עבודה זרה ולא שייך שום חשש דינסך יין לעבודה זרה, לא שייך כלל איסור זה בעצם. ובעצם לא מצינו בפוסקים שמומר לשבת עושה יין נסך. על כל פנים לדינא נהגו שלא לשתות יין שנגע בו ישראל מומר לחלל שבתות בפרהסיא...ופשוט שאין מנהג זה נחשב מנהג לפסוק הלכה כמותו...שלכן ממה שנהגו להחמיר אין ראייה שאסור יינם של מחללי שבת, דאינו אלא משום שנהגו להחמיר, ולא משום שהלכה כן. וגם לא ידוע אם המנהג הוא לכולי עלמא או רק יראי שמים נהגים לאסור בזה...ויותר נוטה שלא נאסר מדינא אלא ממנהגא, הרי לא נהגו להחמיר גם שלא ליתן יין להמחללי שבת עצמן. ואף אם נימא שמה שלא נהגו כן הוא רק משום שלא יכלו לנהוג להחמיר משום איבה, מכל מקום הא לא נהגו, ואין לאסור. ואף אם יסתפקו אולי יש שנהגו כן, הוא ספק באיסור דרבנן שהוא לקולא. וגם שאינו באיסור ממש, דהא אינו איסור מבורר. לכן אין טעם להחמיר בזה".

132 כל זה סיפר לי הרב דוד קאהן.

to become *stam yeinam*.¹³³ More than that, it would be permissible for such a person to pass a glass of wine, and most *poskim* permit this even if the wine is contained in a transparent glass container.¹³⁴ For the wine to be forbidden, there would have to be a more vigorous movement of the bottle (which would have to be uncorked),¹³⁵ for example, pouring a glass of wine. Even in such a case, the *Rema* and others are lenient, as long as he has not actually touched the wine itself.¹³⁶ All of these leniencies are before we have even factored in the status of *tinokos shenishbu*. In addition, since the prohibition of *stam yeinam* involving a Shabbos desecrator is merely a rabbinic injunction, in any case of doubt whether the wine was invalidated, one could be lenient.¹³⁷

4. Is the Wine Left in the Bottle Forbidden?

What is the halachic status of the wine that is left in the bottle after a Shabbos desecrator has poured from it? This is dependent on whether we maintain that the continuous stream pouring out of the bottle is connected to the wine still in the bottle.¹³⁸ If so, if what he has poured

133 שולחן ערוך (יורה דעה סימן קכה סעיף י):

"היה עכו"ם נושא כלי פתוח וכו' יין, וישראל הולך אחריו, אם הוא חסר ולא שכשכו, מותר בשתייה".
ובבית יוסף (סימנים קכד וקכה) הסביר שנענוע כל דהו לא מקרי שכשוך, וכן הגבחה הכלי לא חשיבא שכשוך.

134 חיד"א בשו"ת בריכה (סימן קכג סעיף קטן ב), שו"ת מהרש"ם (יורה דעה סימן נו) מסופק אצל נוצרי אבל מתיר לפחות בישמעאל ומסתמא כל שכן אצל יהודי מחלל שבת. ובין המתירים היו שו"ת תפארת אדם (סוף סימן לג) ושו"ת משנת רבי אליעזר די טולידו (חלק ב יורה דעה סימן ט) ועוד הרבה המובא בשו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא). וסיים היביע אומר: "והוצרכתי לכל זה מפני שראיתי לאנשים אשר בשם חכם יכוננו שמחמירים בזה שלא כדון, ונמשך מהתנהגותם הלבנת פנים ותקלות רבות, ובודאי שאף במקום שראוי להחמיר מן הדין, את צנועים חכמה לעשות הכל בתבונה רבה שלא לגרום לריב ומדרגים קנאה שואה ותחרות ומחלוקות בישראל חס ושלום. ודי למבין".

135 שו"ת חלק לוי (יורה דעה סימן נו) בענין בדווקא כלי פתוח ושכשוך.

136 רמ"א (יורה דעה סימן קכה סעיף י):

"ויש אומרים דאפילו שכשכו בכלי, שרי (רשב"א והראב"ד והרא"ש) וכן עיקר".

137 ובשו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא סעיף קטן יא ולהלן) כתב שלכמה פוסקים כל האיסור של יין של מומר הוא לא משום יין נסך אלא גזירה משום בנותיהם [וכמו שכתבנו לעיל] ואז עובר על כל הסברות להתיר את היין של מחללי שבת של זמננו היינו שמחללים שבת בשביל פרנסתם זה לא חוצפא [והוי כחילול בצנעה], וגם הרבה עושים קידוש [ולכן חילול שלהם לא סותר מעשה בראשית] וגם צריך עדות בבית דין וגם הרבה לא יעזו לחלל בפני תלמיד חכם וגם ירחיק אותם אם נבייש אותם [על ידי זה שאומרים להם שיינם אינם כשר]. וגם הרבה עוסקים בשאר מצוות ואפילו לפי התו"ח והעיקר שדעתם שמחללי שבת יינו נחשב סתם יינם היינו רק אם גם יזיד בפני תלמיד חכם והתרו בו. ומכל מקום הרבה פוסקים כהבנין ציון שמחללי שבת בזמננו הם נחשבים תינוקות שנשבו ולכן מתיר בוודאות אלה שהם מסורתיים, היינו שהולכים לבית כנסת להתפלל בשבת, אפילו אם הולכים לעבודה אחר כך ומשתדלים לשמור על מלאכות שבת כשאנו בעבודה וכגון שמקפידים לא לעשן במשך השבת.

138 עיין בספר ומקרב בימין (חלק א עמודים רכה ורכז) שמבאר את הסוגיא לפי הש"ס והראשונים.

is considered forbidden, so is all the wine left in the bottle.¹³⁹ In the case of a bottle that was poured by a non-Jew, many Rishonim prohibit the remaining wine in the bottle. The *Shulchan Aruch* seems to convey contradictory rulings on this,¹⁴⁰ while the *Rema* is lenient if the non-Jew agitated the wine bottle (but did not touch the actual wine). But if he actually poured the wine, the wine he poured and all the wine remaining in the bottle would be prohibited (except in a case of substantial loss).¹⁴¹

The position of the *Rema* is consistent with that of many Rishonim who would prohibit only the wine that was poured into the cup by a Shabbos desecrator (or even by a non-Jew), but not the wine that remained in the bottle. This is how Rav Ovadia Yosef rules in practice.¹⁴²

According to Rav Ovadia Yosef, the wine in the bottle is not affected, even if the Shabbos desecrator pours from the bottle into his glass; nor does it affect the wine from the Kiddush cup when he pours from the cup into a glass.¹⁴³ Therefore, it is strongly recommended that one

139 הלא בין החולקים הם הראב"ד שכתב דדעה זו רק למאן דאמר שניצוק לא הוי חיבור, אבל לדידן דקיימא לן שניצוק הוי חיבור גם מה שנשאר בפנים אסור. והרשב"א בתורת הבית הארוך (בית ה' שער ה' דף קנא ע"ב) הסכים איתו וכך פסק הרמב"ם (הלכות מאכלות אסורות פרק יב הלכה ב) לפי ההסבר של הכסף משנה שם ורבינו ירוחם וכן כתב המאירי (עבודה זרה שם).

140 מציגת היין מהבקבוק לתוך הכוס גורם שהיין שנשפך [נמוג] לתוך הכוס מחובר להיין שבתוך הבקבוק על ידי הורם של היין בין הבקבוק והכוס. הקשר הזה בין היינות נקרא ניצוק.

שולחן ערוך (יורה דעה ריש סימן קכה):

"נמל עכו"ם כלי של יין והגביהו ויצא היין אף על פי שלא שכשך, נאסר בשתייה שהרי היין בא מכחו ומה שנשאר בכלי אסור גם כן משום ניצוק".

אולם כתב הרמ"א להתיר את הנשאר בכלי [בבקבוק].

שולחן ערוך (יורה דעה סימן קכו סעיף ה):

"המערה יין לתוך הכלי של עכו"ם שלא הודח ואין בו משקה טופח את שעירה בו אסור בשתייה, ואת שעירה מונח מותר אפילו בשתייה". וכבר עמד הש"ך על הסתירה בריש סימן קכה, והניח בצריך עיון. וההגהות מהריק"ש (סימן קכד סעיף יד) יישב את הסתירה וחילק בין הגביה הכלי כהדיא דסימן קכה, להוצאת הבריא שבחבית ובשו"ת תפארת אדם (סימן לד) תירץ דשאני ההיא דריש סימן קכה שרבים אוסרים גם בהנאה מה שעירה לחוץ.

141 רמ"א (יורה דעה סימן קכה סעיף י):

"ויש אומרים דאפילו שכשכו בכלי, שרי (רשב"א והראב"ד והרא"ש) וכן עיקר".

רמ"א (יורה דעה סימן קכה סעיף י):

"ויש אומרים דלא אסרינן ניצוק בכחו של עכו"ם ומכל מקום יש להחמיר אם לא בהפסד מרובה".

142 שו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא סעיף קטן כא):

"ודע שמומר לחלל שבת בפרהסיא שעירה יין מתוך צלוחית לתוך הכוס, אף על פי שנאסר מה שבתוך הכוס משום יין נסך, מכל מקום אין לאסור מה שנשאר בתוך הצלוחית שעירה ממנה".

143 לעיל הבאנו סתירה בשולחן ערוך בנוגע לניצוק לגבי יין נסך דבמקום אחד פסק להחמיר [שכן יש ניצוק] ובמקום שני לקולא [דלא אמרינן ניצוק].

who is Shabbos-observant pours from the Kiddush cup into other cups, rather than having everyone drink directly from the Kiddush cup.

5. Boiled or Pasteurized Wine

It is permitted to drink wine that was boiled and then handled by a Shabbos desecrator (or even a non-Jew¹⁴⁴).¹⁴⁵ The logic is that such wine would never be used for idolatrous libations.¹⁴⁶ Although *mevushal* is defined by the *Shulchan Aruch* as being boiled,¹⁴⁷ Rav Shlomo Zalman Auerbach¹⁴⁸ and Rav Moshe Feinstein¹⁴⁹ contend that we do not require that the boiling process produces bubbles, and Rav Shmuel Wosner agrees with this lenient approach in the

ובשו"ת יביע אומר (חלק א יורה דעה סימן יא סעיף קטן כא) הסביר שהשולחן ערוך אסר מה שנשארו בכלי בשתייה מדין ניצוק, מפני שחושש להראשונים האוסרים את היוצא לחוץ גם בהנאה, אבל זה רק בעכו"ם ממש, אבל בישמעאל [שאינו אסור יינו בהנאה רק בשתייה] אינו אסור במגעו אלא בשתייה ואם כן מה שנשארו בבקבוק יהיה מותר. וכן כותב הש"ך. וכותב עוד (בסעיף קטן כב) שאין הגבלת הקנקן אוסרת, כל שלא נגע ביין, ולא שכשך בקנקן וגם נענוע כל שהוא אינו נקרא שכשך אלא צריך שמנענע את הכלי הרבה. ולכן אפילו אם נחמיר שמחללי שבת בזמננו הם כמומרים [ורק בדיעבד אומרים שהם כתינוקות שנשבו, כהבגין ציון], מכל מקום אין איסור במה שהמחלל שבת ירים את הבקבוק וימסור לאדור.

144 עיין בהערות הבאות שבנוגע לגוי יש צד היום שלא יעזור יין מבושל היות שהאידיא יין מבושל שכיח הוא. ומכל מקום, כתב השבט הלוי (חלק ב סימן נא) שכל זה בנוגע לגוי, אבל בנוגע למחלל שבת יש להקל דבלאו הכי כיון שיש דעות דמחלל שבת בנוגע ליין נסך לא אוסר את היין ובזמננו יש עוד סיבה להקל על פי שיטת הבגין ציון.

145 שולחן ערוך (יורה דעה סימן קכג סעיף ג):

"יין מבושל שלנו שנגע בו העובד כוכבים מותר".

וכתב על זה הש"ך (סעיף קטן ו):

"ואפילו בשתייה ואפילו לכתחילה מותר לשתותו עם העובדי כוכבים כן הוא בש"ס ובפוסקים".

146 רמב"ם (הלכות מאכלות אסורות פרק יא הלכה ט):

"אין מתנסך לעכו"ם אלא יין שראוי להקריב על גבי המזבח ומפני זה כשגורו על סתם יינם וגורו על כל יין שיגע בו שיהיה אסור בהנייה לא גורו אלא על היין הראוי להתנסך לפיכך יין מבושל של ישראל שנגע בו העכו"ם אינו אסור ומותר לשתותו עם העכו"ם בכוס אחד אבל יין מווג ויין שהתחיל להחמיץ ואפשר שישתה אם נגע בו נאסר".

ואף על פי שהרא"ש (עבודה זרה פרק ב סימן יג) והריטב"א הביאו טעם אחר – הלא אסרו יין מבושל במגע גוי בגלל שלא שכוחא – האחרונים הביאו טעם הראשון.

147 שולחן ערוך (שם):

"וכאומתי נקרא מבושל, משהרתיח על גבי האש".

והש"ך (סעיף קטן ז) הוסיף שבישול גורם ממילא שנתמעט היין מחמת הרתיחה והיינו כמו הר"ן והרשב"א שמבינים שאין מחלוקת בין הגאונים שאומרים שצריך רתיחה והרמב"ן הצריך שיחסר מעט אלא שכיון שהרתיח נעשה חסר.

148 שו"ת מנחת שלמה (חלק א סימן כד):

"ואף על פי שלא נתבשל אלא מעט ושנתמעט ממדתו".

149 שו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק ב סימן נב), כפי שנביא דבריו בהמשך.

שו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק ג סימן לא):

"והנה מעצם הדין כשנתבשל בחום שהיד סולדת בו הוא בדין בשול".

case of wine handled by a Shabbos desecrator.¹⁵⁰ According to many *poskim*, including Rav Moshe Feinstein, the degree of heat required to render a wine as *mevushal* is hot enough that the average person would withdraw his hand from it.¹⁵¹ Rav Shlomo Zalman Auerbach, Rav Yosef Shalom Elyashiv, and other *poskim* maintain that pasteurization does not qualify as cooking and thus does not justify the handling of such wine by Jews who desecrate Shabbos.¹⁵² Rav

150 שו"ת שבט הלוי (חלק ב סימן נא):

"איברא בסתם יינם ונגיעת גוי ממש יש להחמיר דלא די בבשול בעלמא, אבל בנגיעת מחלל שבת בומן הזה, דבלאו הכי יש דעות הסוברים דמחלל שבת לענין יין נסך קיל כמו שכתוב בספר מנחת פתים סימן קכד בשם ספר האשכול, וגם יש אומרים דמחללי שבת בומנו קילא קצת כמו שכתוב בתשובת בנין ציון חלק ב סימן כג והובא בדרכי תשובה סימן קכד שם, אף על פי שאין הסכמת רבותינו כקולא זאת של הבנין ציון ואין עסקינו פה להכריע בזה מכל מקום די בכל הנוכח לעיל לאיצטרופי להקל לענין בישול כשיטת המחבר דדי שירתיח פעם אחת ויחול עליו שם בשול".

151 שו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק ב סימן נב):

"ומדת החום לענין להתחשב יין מבושל פשוט שהוא ביד סולדת אף שלא מעלה רתיחות דיד סולדת הוא בחשיבות בשול לכל הדינים בדבר לח, ומה שכתב הש"ך סימן קכג סעיף קטן ז דהיינו שיתמעט ממדתו על ידי רתיחה פשוט שביד סולדת כבר נתמעט משהו, והוא בערך קע"ה מעלות לחומרא".

שו"ת תשובות והנהגות (חלק ב סימן תא):

"ולכן נראה שיש מקום להחמיר לעצמו בין נכרי מפוסטר, [אבל במבושל ממש עד שמעלה אבעבועות אין לחשוש, שמושגה בכך מין ולא גורו בו], אבל במחלל שבת בפרהסיא בומנו במקום שהם כתינוק שנשבה, שיש מפסקים בעיקר הדין שפוסל יין במגעו כיון שאינם מתחצפים כמחלל שבת בפרהסיא, רק שההשגחה נסתרת ולא חונכו וכאנוסים, אף שביארנו במקום אחר שאין לסמוך על זה, ואדרבה הם מסוכנים יותר ללמוד מדרכם, מכל מקום המיקל במפוסטר במחלל שבת שנגע בין שלנו לכאורה יש לו על מה לסמוך".

152 שו"ת מנחת שלמה (חלק א סימן כד):

"בומנו הפיסטור נעשה כשהיין והמיץ הם בתוך צנורות סגורים... אשר מלבד שהטעם לא מושגה בגלל זה שסגור ואין אידוי, גם עושים עוד תחבולות בחכמה שלא יהא שום שינוי בטעם היין, ושמעתי ממומחה שהמון העם אינו יכול כלל להרגיש ולהבחין שום הבדל בין מפוסטר ללא מפוסטר וגוי וכתב עוד שאין זה נחשב כאילו אנו באים מעצמנו להוסיף על גזירת חז"ל ולאסור גם מה שלא היה בכלל הגזירה... דבנדון דידן אין זה חשיב כלל כגזירה חדשה כיון שמעיקרא לא התירו אלא בבישול כזה שמהסר ממדתו ונשתנה טעמו וריחו ואילו כל זה אינם בפיסטור שבומנו וגוי עיין שם עוד שהאריך... מכל הלין טעמי דאמרן אינני יודע איך אפשר להקל ולסמוך על פיסטור שרק ממיט את החיידקים לחושבו כמבושל אף על גב שלא ניכר בו שום שינוי ולא נחסר כלל מהמדה וגם לא נשתנה כלל טעמו וריחו וכולם קורין אותו בשם יין סתם ולא יין מבושל, וגם יין כזה הרי שכיח ומצוי מאד, ולכן חושבני דיש להקפיד ולהזהר בזה ממוגע נכרי, וגם מאלה שדינם כנכרי לענין זה, בין ביין ובין במיץ ענבים".

הרב יוסף שלום אלישיב (בחוברת נתיבות הכשרות שבט תשנ"ג) והובאו דבריו בספר שבות יצחק (חלק ד עמוד קעב):

"לפי זה אם יתברר שכך הוא מדרך עשיית היין בומנו שהיינות הם מפוסטרים הרי לפי האמור יש להזהר לא לשתות יין שנגע בו גוי או מחלל שבת בפרהסיא אף שהוא מפוסטר".

שו"ת אור לציון (חלק ב פרק כ סימן יח בביאורים):

"ויש לדעת שאף שיין מפוסטר חשיב מבושל לענין ניסוך למוצה, ומשום כך פסול לדעת הרמב"ם לקידוש, היינו משום שמחממים אותו בשיעור גבוה מחום שהיד סולדת בו, [כשבעים מעלות צלזיוס], אולם אין להחשיבו כיון מבושל לענין יין נסך, שאף שבשולחן ערוך יורה דעה סימן קכג סעיף ג כתב מרן שיין מבושל שנגע בו העובד כוכבים מותר, ומאימתי נקרא מבושל משהרתיע על גבי האש, הרי שיין מבושל אין בו משום יין נסך, מכל מקום אין להתיר יין מפוסטר שנגע בו גוי או מחלל שבת, שכבר הביא הש"ך שם בשם הרשב"א והר"ן דבעינן שיתמעט ממדתו על ידי רתיחה, ויין מפוסטר, כיון שהוא מחומם בכלל סגור אין מתמעט כלל, ושיטה זו היא השיטה האמצעית בגדר יין מבושל, והכי נקטנו, ולכן יש להזהר בזה ואין להקל".

Ovadia Yosef maintains that pasteurization is tantamount to being *mevushal* in this regard.¹⁵³

Rav Shlomo Zalman Auerbach also cites many opinions that contend that the non-Jew (and presumably the Shabbos desecrator) has to know that the wine is *mevushal* in order for it to be permitted.¹⁵⁴

From a practical standpoint, however, it may be that all American-made wines, even those that are not classified as *mevushal*, are made in such a way that they would be considered *mevushal* by Rav Moshe Feinstein's standards.¹⁵⁵ But, we must emphasize that many contemporary *poskim* maintain that the halachic dispensation holding that Shabbos violators in our day are *tinokos shenishbu* may only be applied under extenuating circumstances.¹⁵⁶

6. Sealed Wine Bottles

Normally, we require two covers on a kosher bottle of wine as seals to ensure that it has not been tampered with. The cork serves as one seal and the covering over the cork is the second. Alternatively, a single cover is sufficient if it is tamper-proof.¹⁵⁷ Thus, any sealed wine bottle may be handled by non-Jews. Rav Moshe Feinstein maintained that, *b'di'aved*, just one cover, i.e., the cork, would be enough to permit the wine.¹⁵⁸ This has important practical implications for some *Shabbatonim*, when

153 שו"ת יביע אומר (חלק ח יורה דעה סימן טו סעיף קטן ו):

"יש להקל ברתיהא אחת על גבי האש, וכן לגבי היין המפוסטר."

154 שו"ת מנחת שלמה (חלק א סימן כה):

"וראיתי בדרכי תשובה סעיף קטן יג שכתב בפשיטות על דין זה שבשולחן ערוך עיין בספר ערך השלחן הספרדי אות ד שהביא מהספר בני דוד דין מבושל דמותר היינו דוקא אם ידע הגוי שהוא מבושל.

וכן ראיתי בספר זכרנו לחיים (יורה דעה חלק ב דף לא ע"ב) שהביא באות י מממה מחברים דבעינן 'שהגוי יודע שהוא מבושל וכן בכלול מבושל והגוי אינו יודע שהוא מבושל אין היתר למגעו', גם ראיתי בספר הר יראה [ברגמן שנדפס מחדש] שהעתיק בסימן כא את דברי הבני דוד הנוכר לעיל ואף על גב שכתב שם הבני דוד שייך 'מבושל הוא מושונה כל כך וכולי עלמא ידעו – אפילו הכי כתב דצריכים שידע הגוי שהוא מבושל'."

155 כן טען הרב חיים מוינץ. אמנם הבהיר שהוא בעצמו לא בדק את הענין.

156 שו"ת אחיעזר (חלק ג סימן כה) שו"ת בנין ציון (חלק ב סימן כג), ושו"ת חלקת יעקב (סימן עו) ועוד.

157 רמ"א (יורה דעה סימן קל סעיף א) וש"ך.

158 רשומי אהרן (אבן העזר הלכות יין נסך סימן קכג):

"בריעבד כשכל החשש משום סתם יינם יהיה מותר אפילו בחותם אחד [היינו רק הפקק בלי הגייר שעליו]... כל זמן שהפקק נמצא על בקבוק היין אין חשש של סתם יינם כי אין דרך ניסוך בכך."

tables are often set (perhaps by non-Jews) with the cover of the wine removed, and the attendees—Shabbos violators—are all seated with these bottles in front of them.

7. Discharging One's Obligation with Kiddush Made by a Shabbos Desecrator

Some authorities maintain that under extenuating circumstances, one may be discharged of his obligation of Kiddush with the Kiddush that was made by his non-observant father. If possible, he should avoid drinking from the wine. However, if doing so will cause resentment, he may even drink from the wine.¹⁵⁹ In any case, if Kiddush was recited over wine that was subsequently discovered to be *stam yeinam*, it need not be repeated.¹⁶⁰

8. Giving Wine to a Shabbos Desecrator

The Torah forbids giving a person food or drink that he is prohibited to consume. Thus, there is a question in halachic literature whether one is permitted to give wine to a Shabbos desecrator, since if he invalidates the wine by touching it, then even he should not be permitted to drink it.

Even though Rav Moshe Feinstein is stringent about not drinking wine touched by a Shabbos desecrator, he maintains that one may

159 ילקוט יוסף (הלכות כיבוד אב ואם ז, ט):

"המתארח בשבת אצל אביו המחלל שבת בפרהסיא, ואביו מקדש על היין בליל שבת...ואם אין שם יין מבושל, ועבר אביו החילוני וקידש על יין שאינו מבושל, יצאו ידי חובת קידוש. ולכתחלה הבן יתחמק מלשעמו מהיין בתואנות שונות, אבל אם יש חשש שאם ימנע עצמו מלשעמו מהיין הדבר יגרום למחלוקת ולהרחקתו של אביו מהתורה ושמירת המצוות, יכול לסמוך על הפוסקים המוקלים וסוברים שמותר לשעמו מיון שעבר ומזוג מחלל שבת בפרהסיא כזה הנהוג לקדש ולהתפלל מידי פעם".

160 שו"ת כוכב מיעקב (סימן קצח) והרב חיים פנחס שיינברג כמו שהובאו דבריו בספר "The Radiance of Shabbos" (עמוד 47).

ילקוט יוסף (הלכות כיבוד אב ואם עמוד 763):

"ומה שכתבנו שאם עבר וקידש על יין נסך שיוצאים ידי חובת קידוש הנה בלאו הכי דעת הרב באר עשק (סימן קט) דיש להתיר לקדש על סתם יינם".

וזה דלא כשיטת שו"ת לבושי מרדכי (אורח חיים סימן לה):

"אשר שאל באחד ששגג ונטל כוס יין סתם לקידוש, אם יש מקום לפטרו מקידוש פעם אחרת...ולענין הלכה...ועל כל פנים שיטות תשובות האחרונים אשר ראיתי, מדבריהם משמע להדיא דלא יצא. ודאי מן המובחר להוציא עצמו על ידי אחר שלא קדש עדיין".

give wine to such a person.¹⁶¹ For example, the officiating rabbi at the wedding of a non-observant couple can give them wine to drink under

161 שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ה סימן לו):

"מכל מקום אין דישראל מומר לשבת, שאף שמחלל שבת הוא כעובד עבודה זרה, על כל פנים הא ידוע וברור לנו שאינו עובד עבודה זרה ולא שייך שום חשש דינסך בין לעבודה זרה, לא שייך כלל איסור זה בעצם. ובעצם לא מצינו בפוסקים שמומר לשבת עושה יין נסך. על כל פנים לדינא נהגו שלא לשתות יין שנגע בהו ישראל לחלל שבתות בפרהסיא...ופשוט שאין מנהג זה נחשב מנהג לפסוק הלכה כמותו...שלכן ממה שנהגו להחמיר אין ראיה שאסור יינם של מחללי שבת, דאינו אלא משום שנהגו להחמיר, ולא משום שהלכה כן. וגם לא ידוע אם המנהג הוא לכולי עלמא או רק יראי שמים נוהגים לאסור בזה...ויותר נוטה שלא נאסר מדינא אלא ממנהגא, הרי לא נהגו להחמיר גם שלא ליתן יין להמחללי שבת עצמן. ואף אם נימא שמה שלא נהגו כן הוא רק משום שלא יכלו לנהוג להחמיר משום איבה, מכל מקום הא לא נהגו, ואין לאסור. ואף אם יסתפקו אולי יש שנהגו כן, הוא ספק באיסור דרבנן שהוא לקולא. וגם שאינו באיסור ממש, דהא אינו איסור מבורר. לכן אין טעם להחמיר בזה".

וכן פסק להקל הגר"מ אריק.

שו"ת מנחת פתים (יורה דעה סימן קנא):

"תבנא לדינא ליתן יין כשר למומר נראה מדברי החוות יאיר הנוכר לעיל דשרי ולמכור סתם יינם גם כן נהגו להקל ולעניות דעתו יש להמתירין על מה שיסמוכו ואין למחות בידם".

וכן דעת שו"ת חלקת יואב (חלק א סימן עז) להקל.

"אם כן לשיטת הש"ך הנוכר לעיל יש היתר למכור להם יין כשר אף על גב דבשתייתן נאסר, כיון דלפני עור לא שייך דהא יין מצוי ורק משום מסייע ובמומר לא שייך מסייע. ושמתחיל לראות שאלה זו מפורש במנחת פתים סימן קנא להגאון ממאראנא, והאריך שם להתיר".

וכן דעת הרב משה מרדכי עפשטיין להקל כמו שהובאו דבריו בספר חוט שני (הלכות יום טוב עמוד 46):

"ולכן מחלל שבת שבא לשאול אם מותר לו לקדש בשבת על היין [דהוא שומר קצת ממנהגי ומצות השבת] יש להורות לו שיקדש על היין וישתה רק הוא ולא אחרים. וכך היה מעשה בהגאון רב משה מרדכי עפשטיין וצ"ל ראש ישיבת חברון כשהיה בארצות הברית ונשאל מאחד שאמר כך 'לסגור את התנות בשבת וביום טוב אני לא שואל, אך אני שואל אם מותר לי לקדש על היין בשבת'".

וכן דעת הסטייפלר להקל.

מכתב ב מהסטייפלר – נדפס בספר מועדים וזמנים (חלק ח):

"ומהאי טעמא אפשר שהוא עצמו רשאי לשתות ממגעו ולבשל ביום טוב לאוכל שלו דרק לגבי שאר ישראל דינו להחשב כנכרי [גם יש לומר ממה נפשך דאי הוא כעבו"ם הא שרי לשתות ממגעו ומכח ישראל הוא דאסור ואין נימא דאסר ממגע עצמו ומכל מקום אינו מוכח כלל וכמובן]".

מכתב ד מהסטייפלר – נדפס בספר מועדים וזמנים (חלק ח):

"ומה שכתבתי לענין מנגע עצמו דאיכא ממה נפשך ועל זה הרבה מעלת כבוד תורתו שליט"א לתמוה ולא נתכוונתי כלל וכלל לומר דזה מוכרח שממה נפשך אי אפשר לגזור על מנגע עצמו רק כוונתי היה שזה אפשרי דיש לומר דלא עשאוהו חכמים אלא כנכרי ולא יותר מנכרי וכיון שבין ישראל ובין נכרי מותרין במגע עצמן ואי נאמר דמחלל שבת אסור במגע עצמו הרי הוא לא כישראל ולא אפילו כנכרי אלא חמור ממנו אפשר לומר דכ"כ לא גזרו ולא הוספתי מאומה על מה שכתב מעלת כבוד תורתו ותו לא מודי".

וכן דעת הרב יוסף שלום אלישיב להקל כמו שהובאו דבריו בשו"ת אבני ישפה (חלק ב סימן סא).

ודלא כשו"ת התעוררות התשובה (חלק א סימן יג):

"...אם מותר להושיט לו כוס יין כשר יען שמנסכו במגעו ובשתייתו בתוך פיו...אם נותן לו יינו שלו ומכבדו בו באופן שבלעדו לא היה לו יין ולא היה שותה נראה דאסור".

וכן החמיר הרב חיים קנייבסקי כמו שהובאו דבריו בספר נור החיים (עמוד קס).

the chuppah.¹⁶² If the amount of wine given is only a taste, there are additional grounds for leniency.¹⁶³

שו"ת חלקת יעקב (חלק א סימן עו): 162

"כשהחתן והכלה הם מחללי שבת בפרהסיא האיך מותר ליתן להם לשתות הא בשתייתו נעשה יין נסך עיין סימן קכד סעיף יא כיצד היא נגיעה שאוסר בו העכו"ם וכו' או שכשך אפילו בפיו כגון ששתה ממנו, ועיין בש"ך שם, אם כן יש לפני עור דשותה יין הנאסר וכן האיך מותר ליתן מיין הזה אחר כך להכלה, ועיין קומץ למנחה מנחת חינוך מצוה רלב שהוכיח מתוספות עבודה זרה דמכשיל באיסור דרבנן עובר בלפני עור מדאורייתא דלא גרע ממכשילו באבן, ועיין בי"צ אורח חיים סימן סה, ולא ראיתי נזהר בזה לקדש על השכר או ליתן לשתות לאחר והלא הרב המסדר עובר בלפני עור ...

בנידון דידן דהחשש רק משום נגיעה, אף דודאי אנו אוסרין דהכי סוגיין דעלמא מכל האחרונים, מכל מקום כשיש עוד איזו סברא להתיר יש להקל, ובנידון דידן יש סברא להתיר לפי המבואר בש"ך יורה דעה סימן נה סעיף קטן יג דמשום הכי אבר המדולדל לא אמרינן איסור דבוק כיון דאיסור מדולדל הוא דחשבינן כאלו נחתך, דמן התורה מותר כל שמוחבר מעט, משום הכי אין להחמיר לחשבו לאיסור דבוק שהוא כתרי חומרי דסתרי אהדדי, אם כן הכא נמי כיון דכל החומרא דסתם יינם היא משום בנותיהם, ואף להחתם סופר הנוכר לעיל דעיקר החומרא היא משום קנסא גם כן הקנס דהם נכנסין תחת הגזירה דבנותיהן אף דלא שייך בהן איסור דחיתון, ואם כן בשעה שאנו עוסקים בעצמינו לסדר לו קידושין, וזאת אומרת דחיתון מותר בהם וגם מצוה דהא אנו מברכים ברכת התנים וברכת אירוסין ושאר ברכות השייכים לנישואין, אם כן אין לאסור בשעה זו מנגעו משום איסור חיתון דהוי כתרי חומרי דסתרי אהדדי—ועוד יש לומר כשעומד תחת החופה וטרוד מירדא דמצוה עדיף טפי ממדודו ביד דמותר אף בעכו"ם כמבואר בסימן קכד משום דבמלאכתו הוא עוסק, מכל שכן הכא דבמצוה הוא עוסק...מכל מקום במגע מומר דיש עוד סברות להתיר ודאי הוא דמותר, ואין להרהר אחר המנהג שאין נזהרין בזה".

שו"ת צמח צדק (הקדמון, סימן מז): 163

"וכן יש להוכיח נמי מהא שכתב הריב"ש בסוף אותו תשובה וזה לשונו ואפשר הא דטעימה אסורה באיסורי אכילה. היינו כדי שלא יבא לבלוע מעט ואתי לידו איסורא דאורייתא כדאמרינן לגיירא סחור סחור וכו' עכ"ל. וכיון דהכי הוא דטעם איסור טעימה בדבר האסור לא הוי אלא משום שלא יבא לידו איסור דאורייתא באכילה אם כן בדבר שטעמו פגום דאי אפשר לבא לידו איסור דאורייתא דהפגום שרי מדאורייתא ודאי דשרי לטעימה אם אינו בולע אלא רוקק מיד".

יש דיון ארוך על דברי הצמח צדק—עיין במטה יהונתן (סימן קח), הפרי חדש (יורה דעה סימן קח, סעיף קטן כב), שו"ת נודע ביהודה (תניא יורה דעה סימן נב), הפרי מגדים (משבצות זהב יורה דעה קח, ט), ובפתחי תשובה (צה, א).

Endnotes

והמגן אברהם (סימן רפב סעיף קטן ו) הסביר איך אשה יכולה לעלות מדינא אף על פי שנתקנה משום תלמוד תורה ונשים אינן חייבות בתלמוד תורה דיש לומר דאף על פי שאינן חייבות עולות למנין וכדכתבו התוספות (סוף ראש השנה בדרך לג) דיש לומר דרשות יכול להוציא בר חיובא דרבנן כמו קטן דמברך לאביו ועולה למנין שבעה וכו'.

וכתב המאירי (מגילה דף כג) דהכל עולין למנין שבעה דיש מי שאומר שמכל מקום צריך בכל קריאה קורא אחד גדול, והואיל וכבר קרא אחד כבר נשלמה תקנת משה רבינו ע"ה ואין כאן עוד קריאה אלא מתקנת עזרא שלא היו מנין הקוראים מתקנת משה רבינו ע"ה אלא גוף הקריאה לבד.

עוד כתב המאירי (מגילה דף כג) דעכשיו שכולן מברכין אין אשה קוראת כלל. וכן הדין נותן, שהרי היאך תברך והיא פטורה, ומכל מקום קטן מברך והואיל ויש לו שייכות בתלמוד תורה גם אחרים מצווים ללמדו.

ובשו"ת גנת ורדים (אורח חיים כלל א סימן לה):

"גנאי הוא לצבור שהיו כל העולים לחובת היום כולם קטנים, המבלי אין גדולים בצבור שיעלו שבעה קטנים לספר תורה, אבל לגבי הספר תורה עצמו אין בזה גנאי אם יקרא בו הקטן יחידי לבדו דהא תורה דיליה היא נמי, ומפי עוללים ויונקים יסדת עוז דהוי הבל שאין בו חטא".

I